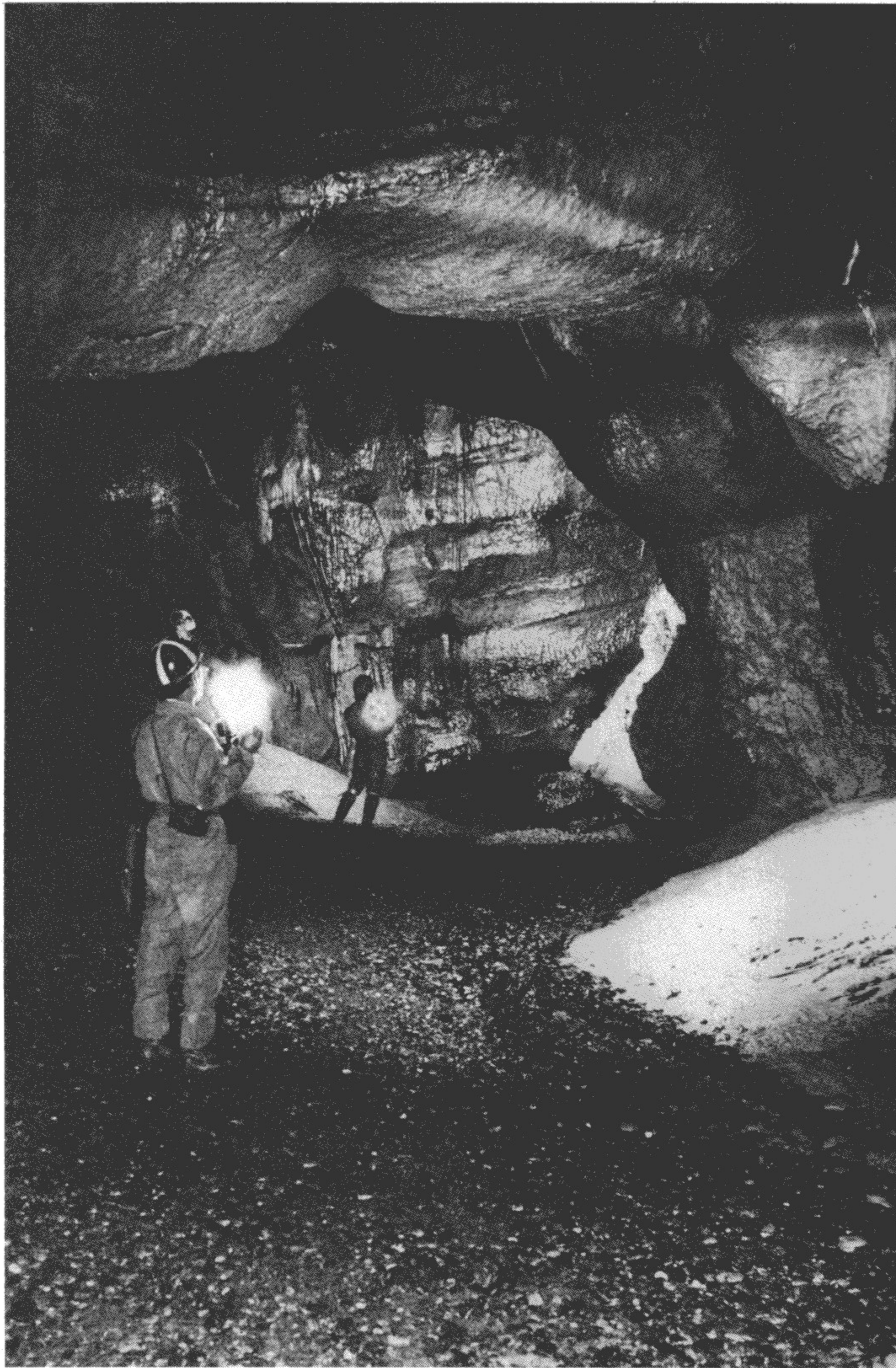
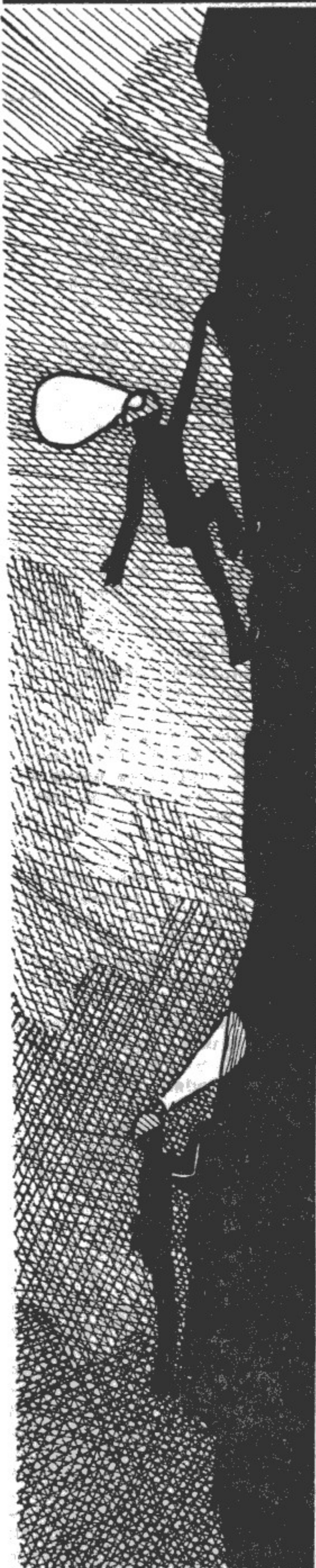

1991 / 1

Stalagmit

Ing. Josef Slačák

*28.6.1933
+11.2.1991

V únoru letošního roku náhle zemřel náš přítel Josef, zakládající člen České speleologické společnosti a tím i naší organizace 1-05 Geospeleos.

Rodák z Vídně, absolvoval svá prvá seznámení s podivuhodným podzemním světem v Moravském krasu. Roku 1959 promoval na Vysoké škole ekonomicko-technologické v Praze, jako anorganický technolog, se zaměřením na nerostné suroviny. Posléze se specializoval na mineralogii a chemii a pracoval v geochemicko-technologickém výzkumu Rudných dolů v Příbrami.

Od roku 1974 se věnoval luminiscenční analýze různých minerálů, kterou aplikoval ve speleologii, zejména při vyhledávání skrytých výskytů minerálů a sledování sukcese minerálních výplní jeskyní.

Josef stanul u zrodu skupiny Tarcus roku 1974. V letech 1975 - 79 jedné z pracovních skupin komise UIS pro fyzikální chemii v krasu. Prostě řečeno byla léta, kdy byl u veškerého krasového dění a kdy jsme ho doprovázeli ověšeného různými UV lampami, fotoaparáty a jinými pomůckami v naditém ranci v krkolomných prostorách Českého, ale i jiného krasu.

Naposledy při výroční schůzi naší organizace v lednu tohoto roku. Plánoval tehdy další akce, kromě jediné. Pro kterou dnes píší těchto pár vzpomínkových slov.

Lýsa

TAURUS 1990

■ Pavel Schmidt (Pajan)

Ve dnech 10.8. - 13.9.1990 vyslala ZO 1-05 Geospeleos již druhou expedici do tureckých jeskyní v oblasti pohorí Taurus. Zúčastnilo se jí 8 členů - Hota J., Hota M., Hanzl Haisman, Pokorný, Kratochvíl, Rohan a Schmidt. Jako v loňském roce, tak i letos dopravu spolehlivě zabezpečil expediční automobil AVIA 30.

Po tradičním tříměsíčním vybavování speciálních vstupních víz do Turecka a překonání dalších drobných překážek mohla expedice v pátek 10.8. ve večerních hodinách vyrazit.

První noc se jelo nonstop a tak jsme již v úterý v poledních hodinách dorazili do našeho prvního cíle, městečka Finike. Je to menší přímořské městečko, ležící asi 100 km před významným turistickým centrem, městem Antalyí. V okolí se nachází několik mořských a přímořských jeskyní, z nichž nejvýznamnější je asi 5 km vzdálená přímořská jeskyně Suluin.

V jeskyni Suluin také začaly naše letošní výzkumné práce. Naši potápěči pronikli v této zčásti zatopené jeskyni po 115 m délky do hloubky 67 m. Ve vodě s viditelností minimálně 20 m mohli sledovat, že profil jeskyně je stále stejný a její sklon i směr také.

Vzhledem k omezeným možnostem sestupu do větších hloubek jsme však zmapovali jen tyto prostory a všechny suché části jeskyně.

Zatím, co část výpravy pracovala v jeskyni, věnoval se Pajánek (P.Schmidt) zařizování administrativy. Ve Finike na nás totiž čekal náš přítel Dr. Nuri Güldali, turecký geomorfolog, zaměstnanec MTA (Státní geologický ústav) a vášnivý speleolog. S jeho pomocí bylo třeba v oblastním městě Antalyi vyřídít všechny formality. Přesto, že byla expedice oficiálně schválena a měla potřebná povolení z Ankary, došlo k nemilým průtahům. Jednání skončilo s tím, že každý člen expedice musí vlastnit speciální povolení opatřené barevnou fotografií. Čekací doba na vystavení byla tři dny a cena jednoho v přepočtu 60 DM.

Jistě chápete, že náš další pobyt byl na hranicích legality. Přes neúspěch v jednání s úřady práce ve výzkumu pokračovaly utěšeně dále.

Po dokončení mapování Suluin byla objevena a zmapována ještě jedna menší mořská jeskyně a nad městem Finike pak 82 m hluboká šachta Asarónu. Na dně této propasti byly nalezeny zajímavé dokumenty z let 1914 - 1917 a odevzdány místním úřadům.

V sobotu 18.8. opouštíme pobřeží a krásné městečko Finike. Naším cílem je podhůří hory Kizlarsivrisi 3.070 m vysoké. V dalších dnech zde provádíme povrchový průzkum rozlehlé neprobádané oblasti. Jsou nalezeny dvě menší jeskyně Cula Deligi a Devretbası a obě jsou zdokumentovány. Nejsilnější jedinci pak zdolávají i vrchol hory a bivakují zde. Vrcholové družstvo ve složení: Hota + Hota, Haisman, Rohan a Schmidt se zapisují jako první Češi do vrcholové knížky. Po sestupu a náležitém odpočinku odjíždíme na polje Elmalı, přímo k obrovskému ponoru Karagöl Düdeni. Obrovský profil jeskyně je vpředu přehrazen mohutnou hrází, regulující odtok jarních vod z polje. V době našeho pobytu byla však jeskyně suchá. Zklamáním pro nás byla i samotná jeskyně. Mohutný profil se

totiž ztrácí v tisících drobných puklin a závalů. Nám se podařilo do třech největších proniknout, ale všechny končily zhruba po dalších 85 m. Jeskyně byla zmapována a my jsme pokračovali dále.

22.8. projíždíme přímořským městem Manavgat a dostáváme se do další oblasti na polje Eynif. Zde jsme s pomocí místních obyvatel vyhledali ponor Gürlevik, ležící v těsné blízkosti vesnice Baslar. První den jsme provedli předběžný průzkum a od rána začíná tvrdá práce.

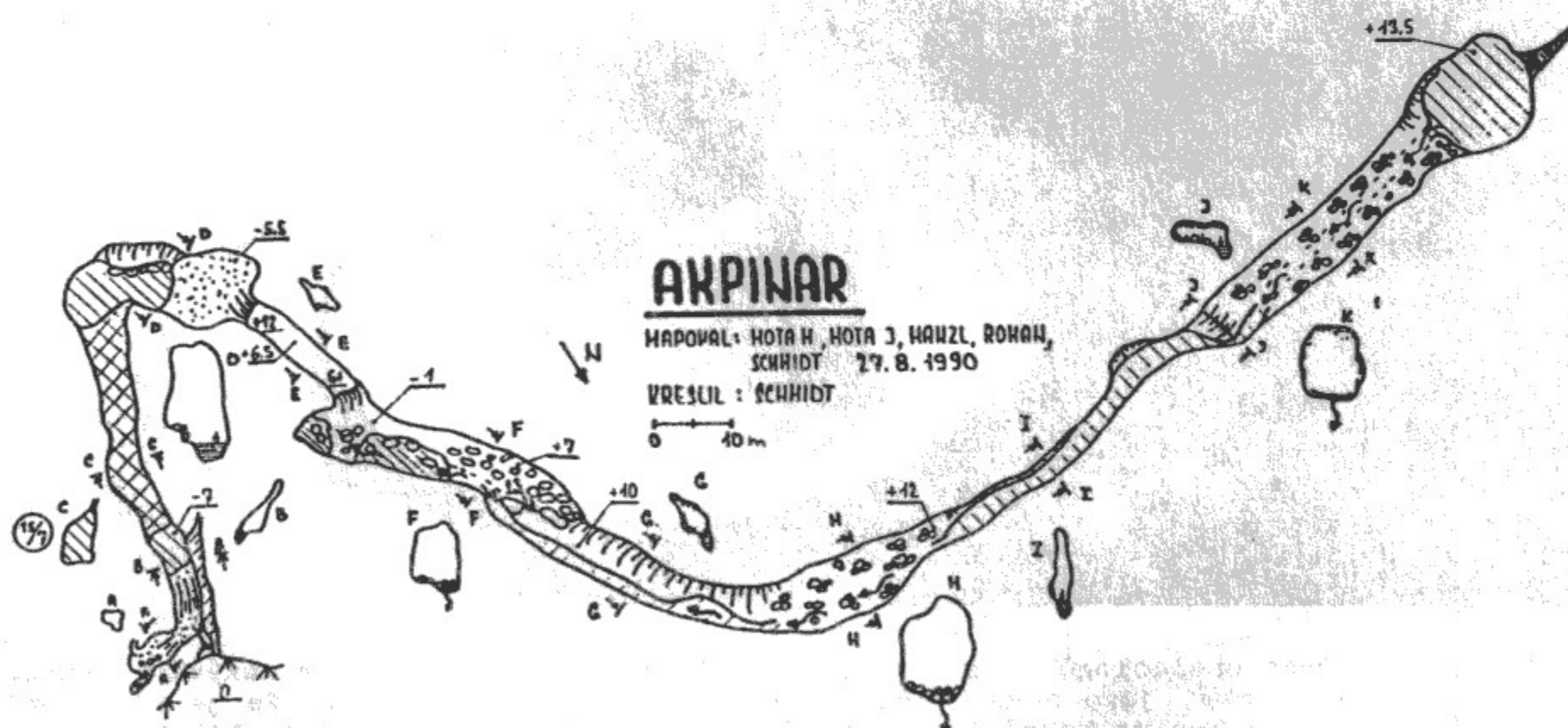
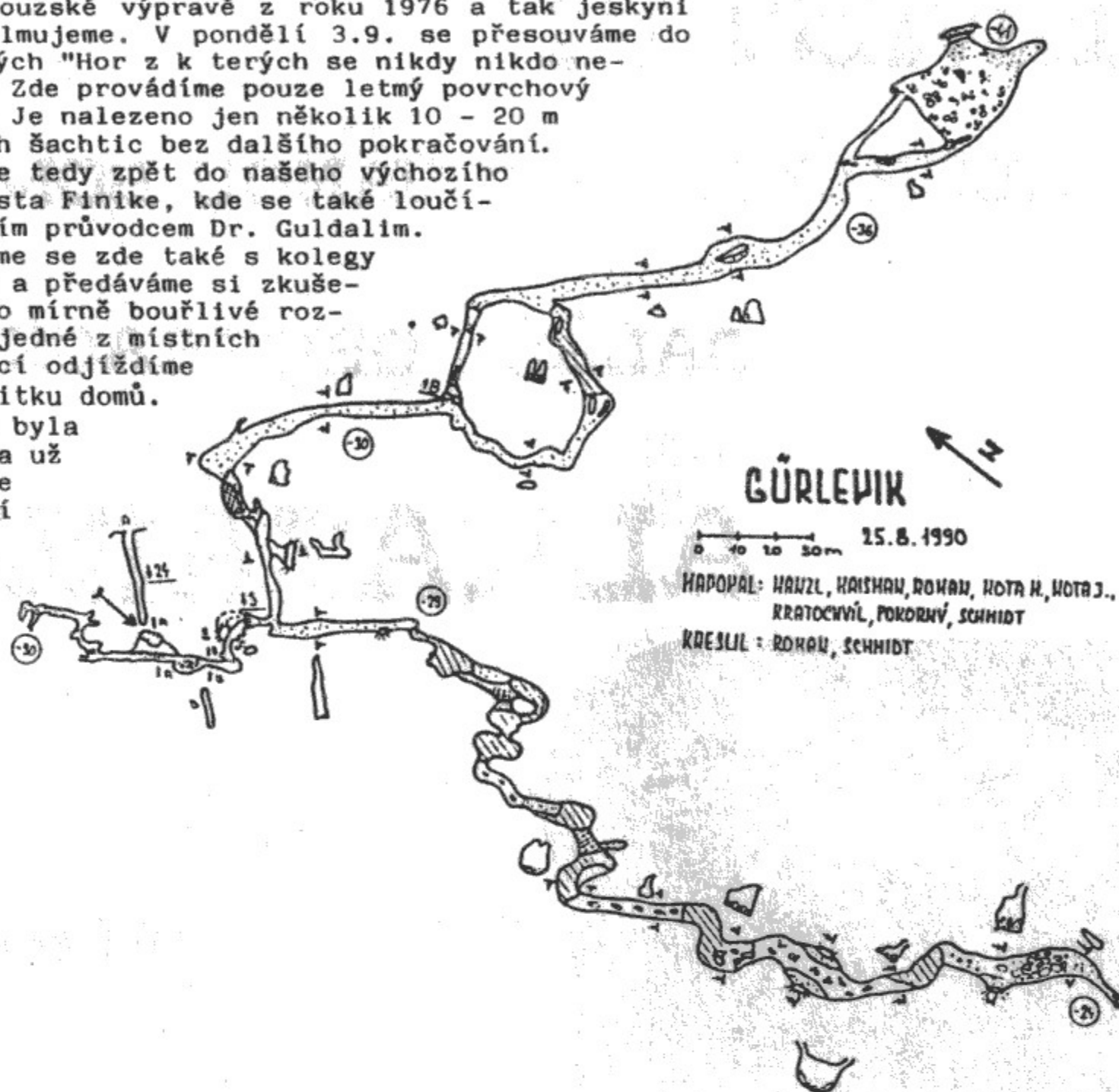
Vystrojení celé jeskyně, transport potápěčského materiálu a člunu i vlastní zmapování známých částí. První skupinu (Rohan, Haisman, Hanzl) střídá v odpoledních hodinách skupina druhá (Hota + Hota, Kratochvíl, Pokorný, Schmidt), která proniká polosifonem do neznámých prostor. Je zmapováno, nafotografováno i nafilmováno 380 m nových chodeb. Vzhledem k vysokému tempu je první výzkumník na dně výstupové šachty již kolem deváté hodiny večer. A nastává zděšení. Lano zatížené kameny je pryč. Nad námi se vypíná kolmá 25 m vysoká šachta a kluci nás čekají asi o půlnoci. Hodinu se marně snažíme rozdělat pomocí karbidů oheň. Mokrý dříví nechce hořet a tak jediným výsledkem snažení je úplné zadýmení vstupní šachty a nucený ústup zpět do jeskyně. Zabalení do izofólií čekáme na zázrak. S potápěčskou fľaškou pronikáme občas na dno vstupní šachty. Viditelnost 20 cm není vůbec povzbuzující. Po pěti hodinách čekání konečně slyšíme vzdálené hlasy. Šachta se již pročistila a tak vidíme nahoře i spásné světlo. Jak se později ukazuje, lano vytáhli domorodí kluci a opět ho hodili zpět. To se však zachytilo na balkónku, asi 17 m nade dnem. Ale to nám již naši kamarádi spouštějí lano a my vylézáme prokřehlí a nasraní nahoru. I přes počáteční nechuť odcházíme i druhý den opět do jeskyně.

Překonáváme pomocí člunu dvě jezírka druhé větve. Je pokoren i 5 m dlouhý sifon a objeveno 206 m nových chodeb. Celkově je jeskyně prodloužena na 866 m.

Po vytažení materiálu a odstrojení jeskyně odjíždíme k vývěru Akpınar, vzdálenému asi 10 km. Ještě ten den Hota M. proplavává 30 m sifon a spolu s Hotou J. zdolávají i dosud neslezenou 12 m stěnu. Druhý den sem proniká mapovací družstvo a zdokumentovává celkem 216 m neznámých chodeb. Důležitým objevem je zde i silný podzemní aktivní tok. Vzhledem k nedostatku vody v tomto kraji se jedná o tak významnou zprávu, že se zmínka o naší výpravě objevuje nejen v místním, ale i v celostátním tisku.

Po skončení prací na jeskyni Akpınar se přesouváme do oblasti polje Sugla. Zde pokračujeme na jeskyních Fasih a Güvercin Deligi v pracích z minulého roku. Hota M. mapuje vývěr Fasih, který však se neprůlezně uzavírá. A v jeskyni Güvercin Deligi nás zastavuje vysoká hladina spodních vod. Odjíždíme tedy k poslední naší velké turecké jeskyni, k ponorovité propasti Gülcük (též Asardibi Düdeni) dosahující hloubky 245 m. Stupňovitý ponor s mnoha šachticemi

je zhruba v polovině předělen těsným asi 1 m dlouhým sifonem. Na dně propasti však nalézáme zbytky po francouzské výpravě z roku 1976 a tak jeskyni pouze filmujeme. V pondělí 3.9. se přesouváme do překrásných "Hor z k terých se nikdy nikdo nevrátil". Zde provádíme pouze letmý povrchový průzkum. Je nalezeno jen několik 10 - 20 m hlubokých šachtic bez dalšího pokračování. Odjíždíme tedy zpět do našeho výchozího bodu, města Finike, kde se také loučíme s naším průvodcem Dr. Guldalim. Střetáváme se zde také s kolegy z Moravy a předáváme si zkušenosti. Po mírně bouřlivé rozlučce v jedné z místních restaurací odjíždíme plni zážitku domů. Expedice byla úspěšná a už se těšíme na příští rok.

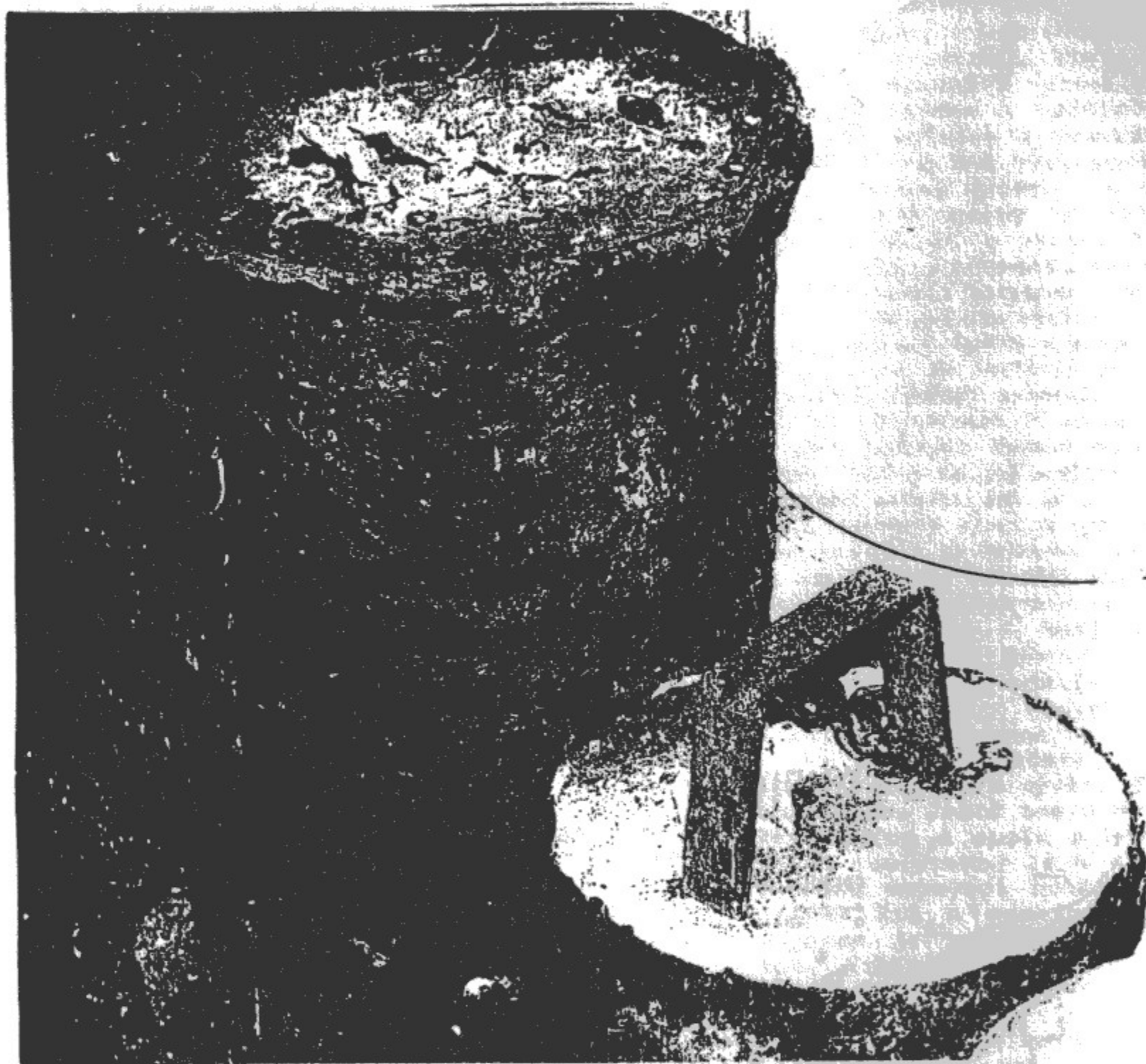

TAJEMSTVÍ

NECHÁME ČASOVANOU BOMBU

DALŠÍM GENERACÍM ?

ALKAZARU !

Již starší generace speleologů v šedesátých letech obcházela bývalý lom nazývaný ALKAZAR, u ústí Kačáku do Berounky, jako podezřelý objekt. Hovořilo se mezi nimi, že je zde zazděna munice z války. Ale nakonec se hovořilo o tom, že je zde radioaktivní odpad. Nikoho to nelákalo v takových místech vyhledávat jeskyně. A "objevná" aktivita zůstávala na příležitostných návštěvnících Českého krasu. Na trempích. A tak se stávalo čas od času, že se někomu podařilo proniknout do hlubin Alkazaru. Sám pamatuji za posledních 30 let, alespoň tři období, kdy po několik týdnů až měsíců vstup do podzemí zde byl možný. Liknavost péče o tuto skládku radioaktivního odpadu i zamlžované informace z oficiálních míst, byly tak zjevnými, že většina obyvatelstva i speleologů byla přesvědčena, že v podzemí již nic není.

Bylo tomu až do roku 1990, kdy v letním období opět někdo uvolnil chatrnou zeď ve štole. A černající se díra do hlubin zase přilákala další zvědavce. Všimli si toho i mladí speleologové, které jak uvádějí, upoutaly podezřelé předměty na trávě před vchodem. Zjevně vynesené na povrch. Vstoupili do podzemí, kde provedli fotodokumentaci a potom se snažili na tuto skládku upozornit příslušné státní orgány. Do hry muselo vstoupit i informování veřejnosti. Nikdo je však nebral příliš vážně - jak to vypadalo. Teprve, když u jednoho z nich bylo hygienickou stanicí zjištěno ozáření, věci vzaly rychlejší spád. Vychází první článek v tisku, následuje sugestivní vystoupení krajské hygieničky dr. Heribanové v televizi i mimořádné hlášení v Čs. rozhlasu. Jsou vyzýváni všichni, kdo tato místa navštívili, aby se neprodleně nechali vyšetřit. Z celé věci se obratem stává aféra. Vyvrcholení nastává 6.12.90, kdy se na Okresním úřadě v Berouně schází poradě zástupců státních orgánů k této záležitosti. Jednání se zúčastňují též zástupci tisku (Lidové noviny, Práce, Stalagmit). Bezprostřední informaci o jednání přinesl denní tisk. Stalagmit se připojuje rozhovorem s panem Františkem Malým, přednostou Okresního úřadu v Berouně v rozsahu jak nám byl poskytnut ihned po poradě.

V: Pane přednosto, můžete nám stručně shrnout poznatky o radioaktivní skládce v katastru obce Hostim?

M: Pokud se jedná o právní a technickou dokumentaci k úložišti, tak z dnešní diskuze vyplynulo, že tam je celá řada nedostatků i přímo porušení právních předpisů platných v době kdy se zřizovalo. Je tu i druhá otázka. Od doby zřízení až do dnešního dne v oblasti atomové energie, respektive využívání radioizotopů i likvidaci radioaktivního odpadu byl zaznamenán značný pokrok. Ten se projevil v novelizaci těch právních norem a tak by dnešním předpisům úložiště nevyhovovalo i za předpokladu dodržení předpisů z doby jeho vzniku. Z hlediska právního se ukázalo, tak jak se vyjádřila okresní prokuratura, že s ohledem na lhůty promlčení

jsou nedostatky minulosti promlčeny. O ty nedostatky minulosti nám vlastně ani nejde. Jde nám o současnost a o budoucnost. Zarážející pro mne bylo to, že jsme všichni hovořili, že tam to složiště je od roku 1959, ale že poslední optická prohlídka nějakým kontrolním orgánem uvnitř tohoto složiště na místě byla, jak z diskuze vyplynulo, v roce 1964. Od té doby kromě těch trampů nebo Vašich kolegů jeskyňářů tam uvnitř nikdo nebyl. Čili od té doby nebyl uvnitř žádný odborník, který by posoudil situaci na místě. Proto také ta naše diskuse v druhé polovině, kdy jsme se snažili dospět k formulaci závěrů, byla trochu bouřlivější. Pokud by se tam v minulosti prováděli periodické kontroly tak nemuselo dojít k tak velkému zneklidnění okolních obyvatel, protože by byl znám sku-

Na ilustrační fotografie zhotovené z fotografií R. Švajdy jsou sudy s radioodpadem.

tečný stav v podzemí.

V: K jakým závěrům dospělo jednání zástupců státních orgánů?

M: Závěry, ke kterým jsme dospěli jsou:

1) Sestavit skupinu odborníků ze zástupců Ústavu pro výzkum, výrobu a využití radioizotopů, Krajské hygienické stanice, krajského štábu Civilní obrany, Ústavu pro jaderný výzkum Řež u Prahy (Centrum hygieny záření), s cílem zmapovat radioaktivní složiště a porovnat jeho stav s dokumentací. Protože skladování každého sudu s odpadem musí být zakresleno a zaevidováno.

2) Zpracovat harmonogram převezení (včetně finančního zabezpečení) skladovaného materiálu z lomu Alkazar v katastru obce Hostim na jiné radioaktivní složiště. Pochopitelně složiště, které bude odpovídat současným předpisům. A předložit ke konzultaci na ministerstvo životního prostředí ČR v součinnosti se Správou CHKO Český kras, Okresním úřadem a Městským úřadem Beroun.

3) Provádět kontrolu uzavření vstupu pravidelně 1x týdně. Zde by mělo dojít k určité dohodě o spolupráci mezi ÚVVVR a S CHKO Český kras.

4) Zpracovat souhrnnou zprávu o průběhu využívání úložiště. To zabezpečí Okresní prokuratura Beroun (Dr. Eva Táslerová). V: Neexistuje, jak vyplynulo z jednání, zřejmě úplná dokumentace podzemních prostor lomu Alkazar. V jakém rozsahu jsou tedy podzemní prostory lomu Alkazar známe?

M: Dokumentace ukládání byla pořízena. Určitou část dokumentace jsem viděl a můžete ji vidět tady na našem odboru životního prostředí. Nemáme tady všechno, protože tohle bylo tak trošku tabu a rozhodovalo se o tom svérázným způsobem vždy na vyšších místech. Okresu se ukládalo, kraj nebo ústřední orgán rozhodovaly. Z našeho hlediska to v převážné většině věcí můžeme označit pro nás za "tajné". Podle dokumentace, kterou jsem viděl já, tak tam měla být využívána pouze jedna štola. Údajně teda, a shodlo se na tom více účastníků dnešního jednání i tedy paní Dr. Heribanová, byla dokumentace na využívání dvou štol. Proč kromě radioaktivního odpadu jsou tam určité výrobky farmakologické? Jsou tam již dávno nepoužívané preparáty proti syfilidě, obsahující poměrně vysoké množství arsenu. Ze zúčastněných se nikdo nevyjádřil, jak se tam toto dostalo. Proto jsem tedy trval na tom prvním bodu - provést tam kontrolu do konce roku. Přitom ten termín harmonogramu finančního zajištění - ono finančně to zajistit nebude jednoduchá záležitost - nějaké předběžné odhady hovoří o asi o 50 miliónech korun. Tam bude ještě otázka, jak brzo nás podpoří ministerstvo životního prostředí, respektive ten ÚVVVR a přispějí nějakou částkou aby se to mohlo převést na jiné úložiště.

V: Nebojíte se toho, že by mohlo dojít i k vylepšení stávajícího úložiště aby splnilo požadavky předpisů a vše by tu zůstalo?

M: To my nechceme. Je tady jeden velice nebezpečný moment. Jsou to vody. Nikdo nemůže zaručit, kdy nějaká ta stoletá voda na Berounce bude. A Berounka teče do Prahy.

V: Jak víme, úložiště leží pod úrovní povodňové hladiny Berounky a voda by mohla snadno zde uložený odpad vzít s sebou do Prahy.

M: A druhá věc. Do chráněné krajinné oblasti skládka radioaktivního odpadu nepatří. A myslím si, že takové náhradní způsoby jako

udělat z toho velký betonový blok nejsou vhodným řešením.

V: To je zase jenom časovaná bomba pro budoucnost. Tím, že to bude zalité v betonu, nebude možná kontrola, co se s tím uvnitř děje.

M: Všichni tady v okrese, nikoliv jenom zástupci Okresního úřadu, ale i Správa CHKO, město, OHS, jsme pro to aby rozumným způsobem a v rozumném termínu se obsah skládky v podzemí lomu Alkazar převezl tam, kde se to bude - to znovu zdůrazňuji - skladovat podle soudobých předpisů. Ne tak jak tomu bylo v letech 1950 - 1960.

V: Toto stanovisko budou jistě podporovat i jeskyňáři, neboť právě oni se pohybují v podzemí Českého krasu a mají zájem na tom, aby při průzkumné činnosti nebyli ohrožováni na zdraví.

M: Budu velmi rád, když upozorníte své čtenáře, aby zatím do lomu Alkazar nechodili. Vždyť Český kras je dostatečně velký a tudíž mají dost prostoru pro své zájmy. A na širší veřejnost je nutné i nadále apelovat aby všichni dodržovali návštěvní řád CHKO Český kras. Vždyť usilujeme o to vytvářet právní stát. Když je někde rezervace, chovejme se dle toho a dodržujme vše co z toho plyne.

V: Zřejmě by bylo ještě dobré v záležitosti Alkazaru se obrátit na starší speleologickou veřejnost o pomoc při získávání údajů o faktickém rozsahu podzemí Alkazaru. Kdo z dříve narozených navštívil po válce zdejší podzemní prostory a má případně nějakou dokumentaci, bude vítána jeho spolupráce. M: Pokud jsou lidé, kteří mají k dispozici nějaké náčrtky, nebo jinou dokumentaci, či vědomosti, tak náš referát životního prostředí všechny informace rád uvítá. Mohlo by to velmi pomoci.

Od tohoto rozhovoru se ve věci složiště radioaktivního odpadu u Hostimi uskutečnilo několik dalších akcí a určité termíny pro návrh opatření běží ještě v dubnu, budeme čtenáře informovat o dalším v příštím čísle.

Vladimír Vojtíš

S NAUTILUSEM ZA POZNÁNÍM

NAUTILUS

Agentura pro poznání Země

nabízí:

zájemcům o podzemí účast v soukromém klubu
Kontakt písemně na adresu redakce Stalagmit

OBJEV JESKYNÍ

DEMÁNOVSKÝCH

Vážení čtenáři, připravili jsme pro vás seriál z článků a vyprávění RUDOLFA TĚSNOHLÍDKA básníka, spisovatele a novináře Lidových Novin, tak jak vznikly v letech 1921 - 1926 a byly uvedeny v knize Demánová r. 1926.

KAMENÍ A VIDINY

Několik cest vede do Demánovské doliny a do její jeskynní říše, pohodlná však v běžném smyslu slova není žádná z nich. Na dopravu automobilovou není prozatím ani naděje, poněvadž úřady uvažovaly o stavbě silnice, vyměřily ji a dokonce na ni zařadily do státního rozpočtu malou subvenci. Jízda povozem hodí se pro odhodlané chodce, kteří jsou ochotni sestoupit zavčas s primitivní bryčkou, když počne přeskakovat balvany a povážlivě se nachyluje v bezedných výmolech. Na koni jelo by se tam krásně, tomu však opět vadí nedostatek hbitých ryzáků, jednak neznalost umění jezdeckého u většiny z nás, neboť demokracie nepřeje sportu nad jiné aristokratickému. Do naší doliny dolin chodí se tudíž pěšky a zdatný chodec má na vybranou: buď přes originální obec Ploštín, kde není krčmy a kostelní věž je bez hodin, buď přes Demánovou podél zpívající, křišťálové řeky, jež pospíchá čile od hlubin podzemní pouti, nebo rozličnými oklikami. Zabloudit nelze, poněvadž od Liptovského Sv. Mikuláše je vidět ustavičně mohutnou bránu, kterou se vchází do nezapomenutelného údolí strhující nádhery.

Než ani tyto pěší cesty nejsou stvořeny pro každého chodce. Zejména nejsou pro srdečné tatíky pivní, protože by je za letního dne uprostřed pastvin rovných jako stůl a přiměřeně jednotvárných napadla zákeřná žízeň. Ani pro manželství milovná pořádku nevěděl bych si rady dosti uspokojivé. Půvabná stezka za Ploštínem, odkud se za jasného počasí otvírá okouzující výhled na Vysoké Tatry a zvoncovité hřebeny Liptovských Hol, kde však mezi bujnou travou a pomněnkami se krčí zlomyslný potůček a hebká poduška močálu, podněcovala by určitě k nesvárům. Milencům některých odrůd nedařilo by se lépe. Ti, kteří jsou zvyklí pořád cvrlikati, ocitají se v nebezpečí, že si překousnou jazyk. Ti, kteří blouzní o velkoleposti přírody a

srovnávají ji zatvrzele s metaforami básníků, stěží by došli cíle za půl dne. Ti, kterým náklonnost k žitým románům vnuká myšlenky sebevražedné, nebyli by v dolině vítáni, ježto její vysoké bašty poskytují mnoho možností k provedení jejich zoufalých záměrů, byť teoretických. Zůstavili by nezaslouženě čarovnému zákoutí zlou pověst a na hřbitovy málo poetické je odtud trochu daleko. Ostatně temná vášeň, jež člověka štvě k zločinu, zanechala i v říši jeskynní své stopy. Pod jícnem propasti Psí díry, kterou sestupujeme do bludiště Na Pusti, odpočívají mezi kostami vysloužilých strážců stád kosti ženy. Vyrudly do cihlova, ručeje je odplavily s místa smrtelného pádu, hrály si s nimi dlouhá léta a jen kořeny kapradí pouštějí na ně trpytné slzy.

Pro lidi statečné, pro pevná a vděčná srdce je jako stvořena každá cesta do mé Demánové. Časně zrána bude je zdraviti svěží vítr letící od úbočí Ďumbiru do úvalu Váhu. V poledne poceluje statečného slunce rozžhavené vápencovou výhni. Jindy zahlaholí mu v ústrety krátká, divoká horská bouře. Noc doprovodí ho jako líbezná sestra měkkého pohledu a jemných vlasů. O večeru zmiňují se naposled z dob denních, protože večer je tu nevypočitatelný. Jednou přináší plnou náruč přáden par, jindy se rozhoří vzadu na Krivání, tu zas ozlatí štíhlý oravský Choč, který byl bratrem Hvízdoslavovým v kmetství, že zaplane jako obří pochodeň, pak zas sestoupí na luka jako zlatokřídý jinoch a tisíc slunečních šípů se kmitá nad útesy, nejčastěji však vychází z doliny s rozpůštěnými kadeřemi hlubokých, hnědých stínů, pod kterými prach, kámen i bahnitá zmola se obestrou melancholickou něhou jiného světa. A s ním se blíží zvonce stád a mír i pokoj na této spanilé zemi. Jsme v kraji Jánošíkově, u horních chlapců, jsme v kraji, kde skrytý duch Slovenska rozkvétal jako kalichy velkých lilí milujících klid posvátné noci, čím mučivější byl všední den. Půjďte-li do doliny večer, vzpomeňte si na mne! Bohužel, není to možné vždycky, neboť přístřeší v dolině je ještě vzácnost. Kéž je najdete zatím v útulně na pokraji, kde stávala donedávna salaš, pokud ji demánovský zeman nezměnil v hostinný dům pro pocestné, toužící, aby poznali radostně zakletý kout světa v době večerní a za první rosy.

Pro všechny lidi statečné - a mohou být staří i mladí - cesta do doliny dolin, ať kterákolí, znamená chvíle vděku, chvíle, na které se nazapomíná. Na vrcholky hor rovněž

ještě nejezdí se ani autem, ani kočárem a batoh je průvodcem nejhodnějším. Avšak vezměte také hůl, aby mu nebylo teskno. Hodí se vám. Až se pozná léčivá moc začarovaného údolí, potom bude dostatek dopravních prostředků, potom se mezi štíty usídlí chaty i přepychová sídla letní a potom tu bude lze naléztí nynější půvab jenom za jasné zimy. Byl jsem tak šťasten, že jsem dolinou kráčel po prvé za večera, když se na horských hřebtech stříbřil sníh a snivě zahleděný, jímavý a chladný měsíc listopadový. Po prvé viděl jsem však dolinu zdaleka. Tehdy jsem neměl potuchy o jejích kamenitých cestách ani o jejích divech.

Někdy se zableskne odlesk věčnosti i nad malicherným shonem našich vteřin.

Setkáváme se letmo s vidinami, které se po čase splní, jako by byly vlastně slib vyšší moci. Vím, že je pošetilý, kdo věří v sny, ale nebyl to pouhý sen. a proto si připomínám dvě vidiny, dva odlesky věčnosti, s kterými jsem se setkal na slovenské půdě.

Tenký proužek měsíce se prvně jiskřil kdesi nad Javořinou, shlížeje na moravskou stranu. Přituhovalo, ale zimní noc kořeněně zaváněla jarem. Ozýval se hrkot blízkého potoka a byl tak osamělý, ztracený jako na obloze poskrovnu hvězd. Občas se připojil cinkot návěštního zvonku malé staničky, kde jsme stáli a čekali. Možná, že to byla Nemšová, možná Hornie Srnie a donedávna byla to stanička takřka pohraniční. Nyní tu stála řada nákladních vozů, černá, zarputilá, podobná řadě černých ovcí při dojení. Sem tam proskočil mezi vozy tlumený šepot. Hlína i nebesa voněla jarem, obnovou života, který klíčil, a my jím překypovali též. Bolelo-li něco, bylo to jen mlčení. Mlčeli jsme pohnutím.

Proužek měsíce se jiskřil nad naší Javořinou a najednou se vzhůru k němu rozletěl jásavý hlas. Vypravovalo se, že byl ten povel vytrouben na stříbrnou polnici, kterou darovalo italské město našemu vojsku. Hlas se lil opravdu stříbrně nad vlahostí klíčení. Jeden z prvních transportů legionářských vstupoval na slovenskou půdu. Byli jsme zamilováni do své budoucnosti a do státu a na cestu jsme také neviděli. Ani jsme se na ni nedívali. Ještě dnes vdechují kořeněnou vůni toho jara, na které mnozí zapomněli. Slovensko bylo jeho bouřlivý březen. Bohudíky, je jím posud, bohudíky posud jsme se nepřestali rvát, neboť jinak bychom se byli přestali milovat.

Navraceli jsme se jindy ze slovenského východu. Pod Tatrami se spustil drobný déšť, zakryl hory, zastřel i nápisy na stěnách vozů: Smrt Čechům! Opět se šinul dlouhý nákladní vlak pomalu kupředu, opět se spalo únavou a nebylo s námi stříbrné polnice. Pojednou jsem procitl a omámen jsem hleděl do teplé letní noci. Nějaký řetízek zazvonil pod vozem, něčí hlasy vykládaly v měkké tmě, po večerním dešti se vybíralo na časy a zase jsme stáli v jakési menší stanici. V modravém šeru nočním se zvedal nad porosenou kotlinou pás hor, spíše vidina než skutečnost. Vyhlížel tak mile, jako by byl svým tvarem volal pozdrav. V parách při zemi poskakoval neposedný oheň, pastýři byli se stády asi venku. Nemohl jsem odtrhnouti zrak od obrysů horského pásma. Vidina se šířila, z mlhy vyplul obraz města s kamenným nábrežím a zlatými věžemi. Byl jsem si vědom,

že se dívám na přelud pobouřené fantasmie. Vyhlédl jsem z vozu a překvapen jsa podivnou podívanou otázel jsem se zřízence, jenž přecházel podél vlaku, jaké je to město.

"Liptovský Svätý Mikuláš," odpověděl.

Obraz se rozplynul. Byl jsem si v těch chvílích jist, že sem budu přicházeti častěji. Tušil jsem, že mne cosi připoutává k tomu kraji a snažil jsem se, abych si zapamatoval obrysy hor. Ohlížel jsem se tam, kde hořel v mlhách neposedný oheň. Nebylo však tehdy nikoho nablízku, kdo by mi pověděl, že právě tím směrem leží dolina Demänovská. Kdo věří ve sny, lapá stín. To je však osud všech smrtelníků.

Navracel jsem se často a pořád se navracím. Hory jsem opět poznal ihned, sotvaže se vynořily nad obzorem. Město bylo arciť jiné. Topilo se v blátě podzimních dešťů, když jsem je zase uviděl - víc než po roce. Splnilo-li se vidiny půl, proč se nesplnila celá. Liptovského Sv. Mikuláše neužrím s kamenným nábrežím a se zlatými věžemi, ač bych to přál památnému městu a sobě neméně. Bojím se, že se toho už nedočkám. Všechny vidiny nezrají stejně rychle.

V mučivých polosnách pronásledovalo mne vidění později, když jsem už dolinu znal. Vidával jsem strmou stěnu jeskynního dómu, lesklou a zlatou. I to se po letech naplnilo.

Obtížná je cesta do mé Demänové přes kamení a výmoly. A přece je mně milejší, protože je ustavičně taková, protože se neztrácí, protože ji nalézám vždycky beze změny. A končí se tam, kde začínají vidiny. To však neklame zrak, lze se o jejich pravdivosti přesvědčiti i hmatem, ozvěna potvrzuje zhluboka otázky, které klademe sami sobě. Nic nevyvrátí jejich nesporného bytí. Může je člověk vydrancovat a ničit, avšak jsou a trvají. Jsou nezničitelné. Liknavost jich nevyhladí z kořene, nepochopení ohrozí je jenom na čas a tak budou navždy svědectvím cti i hanby.

OBJEV JESKYŇ DEMÄNOVSKÝCH

Moravský Kras, končina tajemných slují a záhadné podzemní říčky Punkvy, je rodný kraj objevitele Demänovských jeskyň. Tam se učil mladý učitel rozuměti tiché řeči průvanu proudícího z hlubin, luštití gigantické písmo skalních vrstev a choditi v stopách porných vod. Dychtil v mladickém zanícení po slávě objevitelské, aniž tušil, že mu jí někdy bude dopřáno měrou vrchovatou a že tato sláva ztrpkne.

Před válkou poznal jižní Kras, zejména v Hercegovině, kam doprovázel dra Absolona, za jehož vděčného žáka se skromně pokládá. Zaujaly ho planiny Velebitu, pracoval v Krase Moravském a jméno jeho proniklo do literatury odborné, ale prvotné úspěchy nedávaly mu spáti. Jednoho dne v polovici srpna 1913 stanul v dolině Demänovské. Prohlédl si dávno známou jeskyni Ledovou, která ho tam přilákala. Zželelo se mu jejích zpustlých a vybitých síní, které spatřil v neposkvřené kráse počátkem XVIII. století Juraj Buch-

holtz a jež popsal podle jeho líčení maďarský učenec Matěj Běl v latinském spise věnovaném císaři Karlu VI. Průzračná bystřina, jež se probíjí ponurou Vyvěračkou poněkud výše z útrob skal, nemohla uniknouti pozornosti budoucího výzkumce Liptovského Krasu. Ubíral se proti proudu a zastavil se u strmé stěny, kde občasný tok tvoří malou zátočinu. Zde se úzkou štěrbinou vléval proud do skal. Štěrbina byla zatěsněna roštím a náplavem, na vrchu trčel kmen připlaveného stromu, ukazuje příští cestu jako magnetická střelka. Vysoký stav vody mu nedovolil přistoupiti ke vchodu podzemní říše. Vracel se neuspokojený zasvětiv do svého poznání jediného přítele v Liptovském Sv. Mikuláši.

Léta trvalo, než našel klíč hrobové brány.

Nás, kteří jsme se stali později jeho spolupracovníky, také připoutal Moravský Kras rozmanitými svazky. Mně byl takřka domovem v těžkých časech války, jiné si zavázal vděčností za chvíle prožité v jeho lesích. Nemohli jsme se mu zpronevěřit s lehkým srdcem a nezpronevěřili jsme se mu ani pak, když jsme si museli doznati, že byl překonán. Pohádkový svět demänovského podsvětí okouzluje nás barvitou nádherou, o které je těžko učiniti si ponětí. Bude mnoho těch, kteří nám přisvědí a též uznají ochotně, že republika přičiněním chudého učitele Aloisa Krále z moravského Senetářova zbohatla o nepřebratelný poklad přírodních krás.

Je nezbytné věnovati rovněž několik slov odpůrcům Královým, hlavně těm, kdo mu upírali a upírají prvenství objevu. Bylo by možné zařaditi je do tří skupin. První jsou pražští skauti, kteří tábořili v roce 1921 nedaleko jeskyně Ledové. Zajímali je svahy a vchody do podzemí, vnikli do některých částí jeskyně Ledové, méně známých, pracovali i v sousední jeskyni Okno se svolením jejího majitele zemana Povolného. Alois Král pozval je k účasti, když odkryl objevnou chodbu, avšak nikdo z nich nehlásil se k autorství objevu, dokud se o něm nezačalo psát. Teprve dodatečně tvrdili, že vnikli do Vyvěrační a že jedné jejich dámě podařilo se prý podplouti nedostupnou těsninu. Byla to nepravda tak zřejmá, že ji odvolali a písemným prohlášením uznali křivdu, které se bezděčně dopustili. Horší individua řadíme do skupiny druhé. Ti lidé zcela neomaleně vydávali objev nových jeskyň Demänovských za svůj, když se věci počaly obíratí příslušné úřady. Tu jsme se dovídali, že synovec ministerského hodnostáře vstoupil první do kaňonu podzemní řeky. Pochlubil se tím v pražském tisku a jeho sláva malého Ameriga Vespucci přečkala jen čtrnáct dní, kdežto hořkost ministeriálního strýce přetrvala roky obětavé práce Králové a dala se pocítovati, kdykoli to bylo lze. Konečně jsme u skupiny třetí, u zlomyslných zaostalců. Aniž viděli dolinu, aniž se někdy obtěžovali a navštívili nějaké podzemí kromě vinných sklepů, upírají Královi prvenství z okresního patriotismu. Ulevili své zlosti častěji v slovenském tisku a odsoudili činnost Královu ve jménu autonomie. Vždyť Demänovské jeskyně: Malou i Velkou Černou objevil přece Juraj Buchholtz, vrstevník téměř Jánošíkův, popsal ji oddaný učenec královské milosti, kdežto český učitel po dvou stoletích chce namluviti někomu, že vynášel střelný prach. Ale náhoda je škodolibá a tak Alois Král

dokázal právě objevy v Ledové jeskyni, že její odbočky do doliny Černé a její nejvyšší patra byla do roku 1926 známa jen hejnům netopýrů, která tam byla doma ještě před Bélem i Buchholtzem.

Podívá-li se člověk za jasného dne s velehorského hřebene Ďumbíru do údolí Hronu, ovane ho stále svěží a nestárnoucí krása Chýše pod horami z idylly Boženy Němcové, prosté a zářivé jako rosa na jabloňovém květu. Je skoro nepochopitelné, jak jemná a chápavá byla tvůrčí síla ducha naší klasické spisovatelky. Pořád ještě se zdá, že si ani jí neumíme dosti vážit. A vstoupíme-li do nitra hor pod severními svahy Ďumbíru, tu nezbytně vzpomínáme na její pohádky, na studánky křišťálové fantazie. V její době byla to skutečně jen fantazie, dnes však je skutečností svět, v němž Jaromil k štěstí přišel, kterým bloudil silný Mikeš a kde panoval oslnivý král podsvětí Kovlad. Slovenský lid nebánil z přemíry obraznosti, nýbrž znal patrně z ústního podání onu tajemnou říši a odkazoval z pokolení na pokolení vzpomínky na kraj pod zemí, kde se všechno třpytí zlatem a stříbrem, kde kvetou kamenné květy a kde kamenné stromy nesou těžké ovoce. Střežil jej drak netopýřích křídel.

Náš svět vyšlepe jednou chodničky k podzemním zázrakům světa onoho a cizina naučí se k nim putovati, jako my do jejích horstev a na mořská pobřeží. Bůh sídlí posud v onom zkamenělém ráji. Stvořitel propůjčil svou divotvornou moc kapkám chladných, čirých vod. My lidé hříšní naučili jsme se tam modliti ne slovy, nýbrž hlubokou vděčností, která mlčí a sklání pokorně hlavu před silou přemocnou. Větvička krápníku, podobná sněti kvetoucí třešně, jezero ukryté ve věčné tmě a propast hlaholící ozvěnou nás tomu naučily.

Leckomu zdá se hádankou vašeň, jež se člověka zmocní, kráčí-li po místech, kudy před ním nikdo jakživ nešel. Zrcadlivý vodopád z kamene, hnědočerný, měkký koberec naplavenin, těsniny, kde musíš pokleknouti, to všechno vábí vpřed, to opojuje, že zapomínáte, je-li nahoře den, svítí-li slunce a pocítuje-li někdo obavy o vás. Všechno je lhostejné, i nebezpečí, jen možnost postupu volá neodolatelně.

Leckomu zdá se touha po nepoznaném pošetilostí. Ochotně se obdivujeme sice Amundsenovi, sledujeme s utajeným dechem vyprávění o tom, jak se dobývá výšin nadoblačného Gaurisankaru, avšak lehce přehlídíme, že ještě tak chudí, abychom sami nesměli a nemohli býti dobyvateli neznáma. I to dokazuje, že jsme se dosti nevymanili z cizího područí a že nemáme víry v sebe. Čin z druhé ruky se nám líbí, na čin vlastní neumíme býti hrdí. Průměrnost vyčerpává zájem veřejnosti, ježto nikoli svobodný lid, nýbrž anonymní dav je zhusta pán našich osudů. Je to trpké poznání, tím trpčí, že je pravdivé, a poznání to se nám zrcadlí také v hladině tichých jezer hned vedle hlavic štíhlých sloupů, jež bezejmenný umělec budoval a přitesával dlátem vodních krůpějí.

Počátkem srpna 1921 vnikl Král po prvé do kaňonu řeky Lúčanky.

Zároveň s Demänovskými byly objeveny velké krápníkové jeskyně v Novém Mexiku. Psalo se o nich po celé zeměkouli, české listy věnovaly jim hojně článků, převzatých ovšem z pramenů cizích, velké illustrované revue přinesly z nich fotografické snímky. O slo-

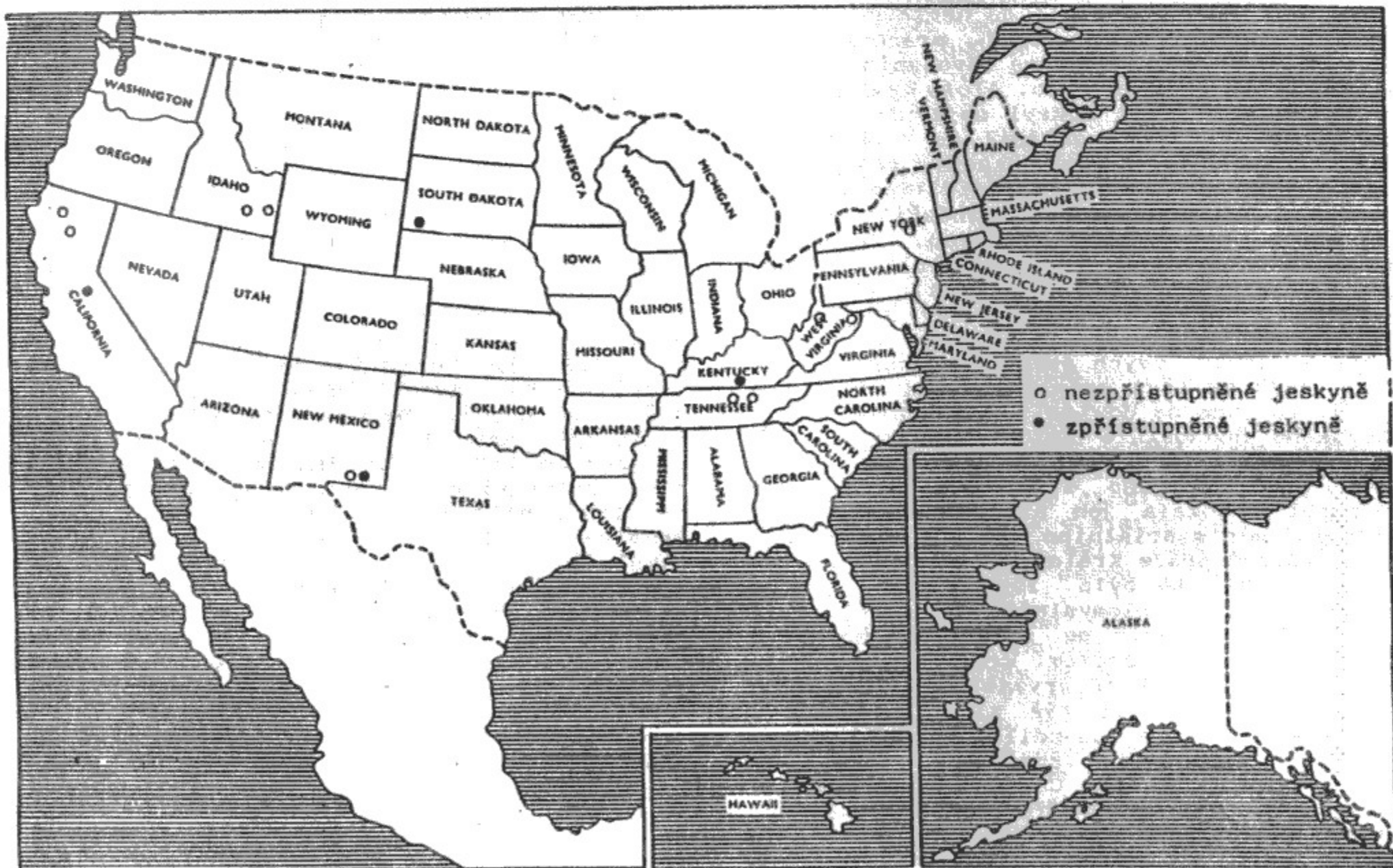
INFORMACE O EXPEDICI "GOLDEN HORSE 1989"

(dokončení z č. 1 | 1990)

M. Picek

Na MAMUTÍ JESKYNI u BOWLING GREEN v KENTUCKY přijíždíme v podvečer 16.8. Ubytujeme se u Jima Nepstada, který je zaměstnancem "Mamutí jeskyně" (provádí mapování pomocí počítače). Večer se účastníme exkurze do VELKÉ ONYXOVÉ JESKYNĚ, ležící nedaleko "Mamutí jeskyně", ovšem s ní nepropojené. Zvykáme si na "mamutí" rozměry ve všem: prostor, výzdoby, počet lidí v jeskyni - asi 40 atp. V závěru exkurze si prohlédneme překrásnou sádrovcovou výzdobu a zajímavou modelaci stropu. Následující den začíná naše seznamování s MAMUTÍ JESKYNÍ veřejně přístupnou túrou, tzv. "historickou". Trvá 2,5 hod., během kterých procházíme ve společnosti devadesáti lidí historickým vstupem do Rotundy a potom chodbami, meandry, sály vysloveně obřích rozměrů. Toto vše ale nakonec vystřídají poměrně úzké pasáže, které by u nás byly hluboko pod hranicí zpřístupnění. Odpoledne podnikáme 10 km dlouhou cestu po povrchu, během které spatříme vývěry řeky STYX a ECHO a jejich připojení do GREEN RIVER, dále pozorujeme obří závrt nad Mamutím dómem a vchod do WHITES CAVE. Další naše podzemní túra se jmenuje FROZEN NIAGARA a je tak nazvána po obrovském sintrovém vodopádu.

Nejvíce nás, ale zajímá tentokrát způsob zpřístupnění. Do hloubky 60 m sestupujeme po ne-rezovém, roštovém schodišti, opatřeném plošinami, výztuhami a zábradlím v téměř provedení. Velice dobře udělané, ale hlavně praktické. Odpoledne podnikáme výlet na tzv. CEDROVÝ ZÁVRT (obří dvojzávrt o průměru 600 m se dvěma jezírky). Z akce nás vyhání déšť a bouřka. Večer promítáme naše diapásma o čs. zpřístupněných jeskyních, o aktivitách ČSS, jakož i bonbonek v podobě historické Prahy pro zaměstnance správy. MAMMOTH CAVE. Poslední naše výprava do zatím 546 km dlouhé Mamutí jeskyně je 4,5 hod. Dlouhá cesta s Kevenem Neffem (jedním z místních "horských vůdců"). Je to tzv. "Divoká túra", nepohybujeme se po běžných návštěvnických cestách, dolů sjíždíme výtahem pro dopravu občerstvení v podzemí, sloužícím movitějším návštěvníkům. Opět máme možnost procházet meandry přecházejícími v tzv. katedrály. Tyto pasáže kombinujeme s úzkými průlezy či chodbami, které svou výškou dovolují pohyb pouze "kolenačky", tedy postup pro Mamutí jeskyni tak pověstný. Z výzdoby nás nejvíce uchvacují heliktity pod "Zmrzlou Niagarou". Tyto pocity ještě umocňuje sdělení Neffa, že do těchto

míst se osobně podíval i bývalý prezident USA R. Reagan. Z jeskyně vycházíme odpoledne a odjíždíme služebním terénním vozidlem do VIZITCENTRA MAMMOTH CAVE. Loučíme se s průvodcem (prováděl i členy vůbec 1. čs. speleologické expedice do USA - brněnské potápěče), večer pak s manželi Nepstadovými a následující den ráno i s Mammoth Cave, která na nás udělala velký dojem a my víme, že jméno, které nosí je skutečně zasloužené.

Cestou na další lokality se zastavujeme u SAND CAVE (Písečné), která se zapsala v roce 1924 černým písmem do historie amerického jeskyňářství - probíhala tu jedna z velkých, i když bohužel zbytečných záchranných akcí, jejíž úkolem bylo vyprostit zavaleného jeskyňáře Floyd Collinse. Ražení šachty, kterou měl být vyveden, bránili reportéři a další senzacechtiví jedinci, kteří tak zbrzdili postup záchranců.

Příjemnější byla návštěva CRYSTAL ONYX CAVE, kde jsme na pozvání majitele absolvovali veřejnou prohlídku. Zajímavostí této jeskyně bylo nalezení 56 koster indiánských obyvatel z dřívějších dob. Část pozůstatků je vystavena v jeskyni, část jsme mohli zhlédnout v jedné z budov majitele v jeho doprovodu. Po našem působení v těchto oblastech KENTUCKY se přesouváme do ZÁPADNÍ VIRGINIE. Zastavujeme se v PARKERSBURGU, kde trávíme nějaký čas u skupiny PAG (Parkersburg Area Grotto). Absolvujeme výlet na SENECA ROCKS, kde si připomínáme jeden z nejdelších tyrolských traverzů v historii speleologie (viz v předchozích číslech Stalagmitu). Po neklidné noci na břehu jednoho z rozvodněných ramen řeky POTOMAC jedeme do PETERSBURGU. Zde nás očekávají místní jeskyňáři, se kterými vyrazíme na "Jeskyni v Horách losího parohu". Jeskyně leží v pahorkatině 20 minut jízdy šotolovinou cestou za městem v krásné, typicky krasové krajině podobné planinám Slovenského krasu včetně porostů jalovce. Sestupujeme 60 m šachtou po dvou lanech do velkého domu, odkud jdeme asi 300 m bohatě zdobenou jeskyní, ve které snad nechybí vůbec nic. Zkoušíme v poklidu co nejvíce a pokud možno zajímavě nafotit. Nahoru jdeme opět ve dvojicích, takže se celá exkurze urychluje a my přijímáme na závěr ještě pozvání na pizzu do města. Po jídle se opět loučíme, směňujeme trička, čepice, fotografie a bohatší opět o jeden z pěkných zážitků a s adresami nových přátel jedeme dále na východ, do CHARLES TOWNU, kde nás čeká Bill Jones, u kterého strávíme několik dnů.

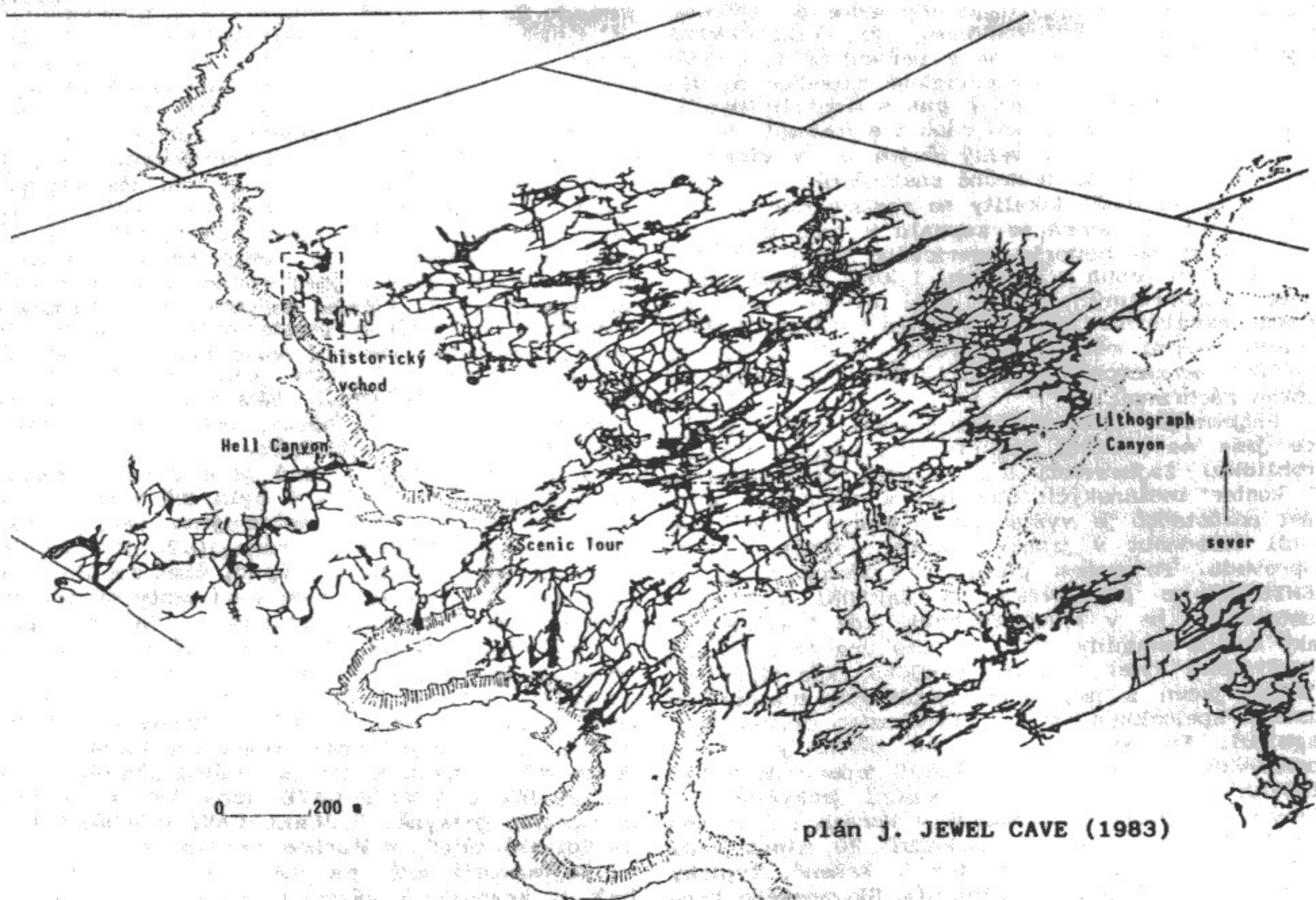
Během krátkého pobytu u Billa jsme víceméně odpočívali. Jeskyni jsme viděli jednu. Historicky významnou - s podpisem George Washingtona na stropě. Zajímavé byly večery trávené s manželi Jonesovými. Shlédlí jsme řadu pěkných diapozitivů z výprav, které za účelem řešení hydrologických problémů absolvoval Bill po celém světě. Koncem týdne jsme vyrazili na další společenskou akci členů NSS - OLD TIMERS. Stali jsme se tak opět účastníky velké jeskyňářské sešlosti, během které jsme absolvovali řadu setkání a diskusí s lidmi, které jsme většinou již znali. Tato akce byla mnohem méně oficiální než CONVENTION 89, o to však pro nás příjemnější. V rámci OLD TIMERS jsme absolvovali vyjíždku do CASS MOUNTAINS, kde nám bylo dopřáno opět pobytu v podzemí. Prošli jsme říční CASS CAVE, která začínala velkým ponorem potoka svádějícím vody z okolních kopců. Dále meandrovala až k místům s úzkými průlezy v úrovni vody. Takže jsme se řádně zmáčeli, abychom náš postup záhy ukončili nad 60 m stupněm, který byl beznadějně ucpán účastníky OLD TIMERS, jimž pro sestup nestačila ani dvě instalovaná lana. Otočili jsme se a vyrazili zpět. Touhu po vertikálním lezení jsme si vynahradili po

krátkém přejezdu v ROAD SIDE PIT. Sestoupili jsme do 25 m hluboké šachty s jedním mezistupněm na jejímž dně byl velký dóm se solidní výzdobou. Druhý den jsme pobyt na OLD TIMERS ukončili a přesunuli se dvoudenní cestou autem na sever do do SCHOHARIE (asi 100 km nad New Yorkem).

Tady jsme krátce vypomohli natěračskými pracemi naší velké přítelkyni a ochránkyni zde v USA - EMILY D. MOBLEY. Obdrželi jsme též dopisy z domova, takže značně psychicky osvěžení jsme zvládli velice chladnou říční jeskyni MC FAIL'S, která je majetkem NSS a místní borci jsou na ni patřičně hrdí. Prošli jsme po sestupu 20 m šachtou asi 2,5 míle říčním korytem ve fantastických meandrech a poměrně prostorných chodbách. Byli jsme na jeskyni vybavení neoprény, které vzhledem k našim "údajně" velkým postavám sháněli naši přátelé po širokém okolí. Většinou nám však bylo v neoprénech těsně a horko, neb klima v jeskyni odpovídalo našim čs. poměrům.

V jednom z dalších dnů jsme podnikli exkurzi do SCHOHARIE CAVE, která byla též vodní jeskyní bez zvláštních výzdob. Večer jsme pak promítali všechna naše diapásma a ráno 10.9. po rozloučení se naše cesta stočila na západ, čímž začalo "velké kolo" po USA, jak tuto část naší cesty přezdíváme. Jedeme přes Niagarské vodopády, Chicago, podél Velkých jezer stále na západ Států. Stavíme se pouze v Detroitu, kde promítáme diapásma Michiganskému grottu. Dále ujíždíme velkými pláněmi přes státy, Indiana, Illinois, Minnesota do Jižní Dakoty, kde vyhledáváme Johna Scheltense, prezidenta NSS a spolu s ním a dalšími přáteli navštívujeme JEWEL a WIND CAVE, tedy dvě velice známé a rozsáhlé jeskyně. V JEWEL CAVE trávíme 5 hodin na "divoké túře" s Markem Lampherem.

Zajímavostí této jeskyně mimo její délky (123 km) je krystalová výzdoba. Procházeli jsme prostornými chodbami, které byly kompletně posety krystaly v několika decimetrových vrstvách. Superpodoba krystalů byla v otevřených geodách, které se místy v jeskyni nacházely - nazývaly se příhodně DOGTEETH (psí zuby). Dno chodeb pak pokrývala vrstva usazenin, v nichž převládala burel (MnO_2). Velkou zajímavostí, kterou nám bohužel nebylo dopřáno spatřit, byly hydromagnetové balóny. I tak však návštěva jeskyně byla pro nás velkým zážitkem. Netušili jsme ovšem, že toto vše bude překonáno hned druhý den při exkurzi do WIND CAVE, kterou nás provázal sám prezident NSS John Scheltens, jenž výzkumu a mapování této jeskyně věnoval 20 let. Opět jsme pobýli v 82,5 km dlouhé jeskyni 5 hodin. Prošli a prolezli jsme tři výškové úrovně. První (paleokras) se vyznačovala barevností stěn - bílá a červená se zde střídaly v plochách, takže člověk nabyl dojmu, že prostupuje mramorem. Také jsme se museli většinou pohybovat po čtyřech i hůře. V prostředních patrech, do kterých jsme sestoupili klasicky úzkými komíny, nás uchvátila fantastická výzdoba (tzv. BOXWORK), kterou tvořily překrásné kubické obrazce, vyplněné místy pro absolutní dojem dokonalosti sádrovcovou a aragonitovou výzdobou. Prostě úchvatné. BOXWORK se v menší míře nachází i u nás v Bozkovské jeskyni. Spodní patro pak bylo tvořeno úzkými chodbami silně zasintrovanými včetně mříží výzdoby typu BOXWORK. Shodli jsme se po výstupu z jeskyně, že tento zážitek může překonat jenom exkurze po perle Nového Mexika - LECHUGUILIA, kterou bychom měli též v závěru expedice navštívit. Při našem pobytu v Jižní Dakotě jsme si stačili prohlédnout v Black Hills park Mt. RUSHMORE indiána na koni, dílo sochaře Goltkovského, převyšující po dokončení egyptské pyramidy.

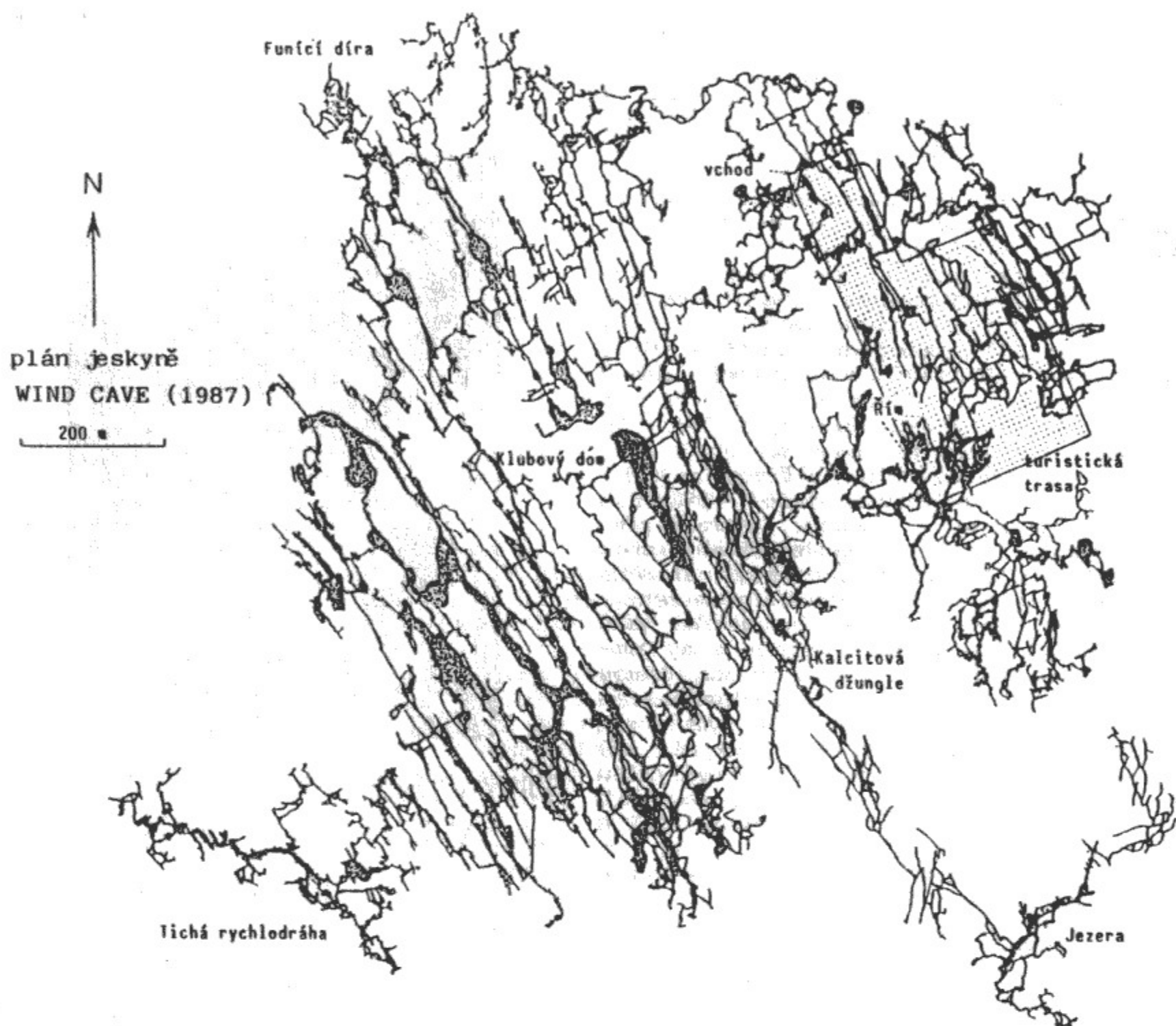
Také jsme navštívili státní park CUSTER, ve kterém jsme pozorovali bizony a rezervaci s mustangy. Poté opět nastalo loučení a my jsme krásnou podzimní krajinou vyrazili z "Černých kopců". Zastavili jsme se u DEWILS TOWER (úchvatného 264 metrů vysokého sopečného monumentu) a prohlédli si známý LITTLE BIGHORN - místo Custerovy porážky.

Naše cesta nás přivedla do YELLOWSTONU. Jak se ukázalo, samotný pobyt v YELLOWSTONE by byl na několik týdnů. My jsme si během tří dnů stali prohlédnout sotva část. Přesto však pohled na travertinové kaskády MAMMOTH HOT SPRINGS, gejzírové pánve (Norris a Middle) se spoustou barevných jezer a tůní, činnost velkého gejzíru OLD FAITHFUL nebo YELLOWSTONSKÝ GRAND CANYON a vodopády nás ohromily a zůstanou pro nás trvalou a vzrušující vzpomínkou. Stejně jako překrásný podzimní den strávený v pestré paletě podzimních barev přírody uprostřed čtyřtisícových velikánů parku GRAND TETON.

Nás však čekala další cesta za jeskyněmi. Tentokráté lávovými ve státě IDAHO. Poblíž města IDAHO FALLS jsme navštívili "Jeskyni 17. míle". Pro většinu z nás to byla první lávová jeskyně. Prošli jsme asi 400 metrový tunel, který byl bohužel také velmi poznamenaný civilizačními jevy (odpadky, kresby atd.). Rozpačitý dojem z této jeskyně jsme si vynahradili tentýž den v podvečer a po celý následující den, kdy jsme si prohlédli v Měsíčních kráterech (CRATERS OF THE MOON) obrovská lávová pole - 84 čtverečních mil rozlohy, krátery a jeskyně. Těch bylo celkem

pět: INDIAN TUNEL, BEAUTY CAVE, BOY SCOUT CAVE, DEWDROP a SURPRISE CAVE. Poměrně důkladně jsme tak poznali tyto silně světle pohlcující podzemní prostory bez zvláštní výzdoby, ale pro nás přesto velmi zajímavé různými jevy (led uvnitř některých, velká okna, lávové stalaktity atd.).

Po jednodenním odpočinku na řece SALMON jsme pokračovali v cestě do Portlandu (stát OREGON). Pár hodin cesty od města jsme zajeli pod majestátně vyhlížející horu MT. HOOD. Vypadala jako bychom přenesli jeden z Tatranských štítů doprostřed Šumavy. My jsme využili zdejších přírodních zdrojů a notně se nacpali borůvkami a nabsbírali spoustu hub. V Portlandu samotném jsme navštívili továrnu SKEDCO, zabývající se výrobou pomůcek pro záchranu v horách, v jeskyních a z vysokých budov. Při velmi zajímavé a poučné exkurzi na naše všetečné dotazy odpovídal sám šéf firmy pan BUD CALKIN. Po obědě v restauraci (prezent firmy) jsme jeli dál na západ, až do doby, kdy nás zastavil PACIFIK a my podél jeho pobřeží zamířili k jihu. Lehce jsme odbočili zpět do vnitrozemí, kde jsme se ve městě YREKA setkali s manželi Bostedovými. Společně jsme vyrazili jeskyňářit do MARBLE MOUNTAINS. Tady v Kalifornii nás čekal sestup do systému BIG FOOT a MEATGRINDER CAVE. Jednalo se o typicky vysokohorský kras vytvořený v mramorech. My jsme se rozdělili do dvou sekcí - fotografické a vertikální. Fotografové se vrátili z jeskyně nadšení výzdobou a túrou samotnou, zatímco naši speleolupínisté byli zaraženi úzkými průlezy, padajícími

kameny a pro nás "barbarským" vystrojením šachet. Všechny však uspokojil závěrečný dvouhodinový noční pochod dolů do údolí po koňských stezkách mezi stromy - velikány dosahujících nepředstavitelných rozměrů.

Následující den jsme přešli do San Francisca. Během cesty jsme se krátce zastavili v další lávové jeskyni PLUTO LAVA TUBE, ležící při úpatí vulkánu MT. SHASTA (více než 4200 m vysoký). Byla ze všech námi shlédnutých lávových jeskyní největší - 0,75 km dlouhý a až 20 m vysoký tunel. Pro nás bylo velmi zajímavé sledovat při práci renomované fotografy - manžele Bostedovy - skutečně poučné. Pobyt v San Franciscu byl vymezen jedním dnem, během kterého jsme si prohlédli toto překrásné město zálivů, mostů, včetně krátkých exkurzí v mořském akváriu, muzeu a Čínské čtvrti. Jak jsme se později shodli - jednoznačně nejhezčí město naší cesty po USA.

Před další etapou jsme absolvovali divokou túru v CALIFORNIAN CAVERNS - soukromé jeskyni poblíž města San Andreas. Na pobyt v jeskyni nás majitel kompletně vybavil overaly, světly, botami, prostě vším, co může zákazník při tomto dobrodružství potřebovat. Velice zajímavý způsob zpřístupnění a překrásná výzdoba jeskyně, jakož i projížďka člunem po podzemním jezeru nás nadchla. Následujících 8 dnů pak nelze nazvat jinak než "velkým kvapíkem" po úžasných přírodních krásách jihozápadu USA. Z důvodů návaznosti na exkurzi v jeskyni LECHUGUILIA jsme byli nuceni zkrátit náš přesun k mexickým hranicím. Ujeli jsme 1600 mil a zhlédli přitom známé parky a

monumenty: YOSEMITE VALLEY se svými dominantami EL CAPITAN, HALF DOME, DEATH VALLEY (Údolí smrti), které naštěstí pro nás mělo v tuto roční dobu příjemné klima, kaňon ZION v UTAHU modelovaný v Navajských pískovcích, GRAND CANYON v ARIZONĚ vytvořený řekou COLORADO, zbytky puebla CASA GRANDE a SAGUARO NAT. MONUMENT, kterému vévodí na okraji SANORSKÉ POUŠTĚ obří kaktusy stejného jména. V samotném závěru těchto dnů nám pak zůstal půlden na prohlídku pro nás exotického města EL PASO, ve kterém jsme potkávali převážně obyvatelstvo mexického původu.

Tímto letem světem jsme se přesunuli do CARLSBADU (New Mexico), kde se nás ujali velice milí a pozorní manželé McClurgovi. A nám se zde podařilo zažít jeskyňářskou závěrečnou delikatesu naší expedice v podobě 27hodinového pobytu s bivakem v perle severoamerických jeskyň - objevu posledních let - LECHUGUILIE. Rozdělili jsme se do tří skupin a aktivně jsme se podíleli na PROJEKTU LECHUGUILIA se členy NSS. Při pobytu v podzemí se měřily teploty, odpar, průvany, relativní vlhkost vzduchu, prováděl se odběr vzorků atd.. Při tom všem jsme si důkladně prohlédli a nafotografovali jeskyni, jejíhož výzkumu se účastní pouze vybraní američtí jeskyňáři při dlouhodobých expedicích.

Jeskyně je v současné době přes 60km dlouhá, rozdělená vertikálně do několika pater. Celková denivelace činí 458m. Po 15 a 50 metrových šachtách nedaleko vchodu jsme

byli fascinováni především bohatou sádrovcovou a aragonitovou výzdobou pestré škály od jehliček a rozsypaného "sněhu" sádrovce až po obří květy více než čtyřmetrové. Toto úžasné dílo přírody doplňovala v některých partiích klasická výzdoba - ovšem nezvyklých rozměrů, tvarů a barev. Například "Kosmický dům" byl ukončen prostorou, jejíž stěny byly pokryty pūkulatými výstupky, takže člověk nabyt dojmu, že je uvnitř modelu molekuly. To vše bylo umocněno žlutou barvou, která v půli prostory ostře přecházela v bílou, tak jak zbarvení způsobila voda částečně vyschlého jezera. Další výzdoba představovala až 5 m dlouhá brčka, krápníky šedomodré, oranžové atd., barevné mozaiky odloupených sintrových glazur apod. Prostě fantazie v podání přírody, a to vše doplněno společností velice příjemných lidí. Po ukončení pobytu v jeskyni jsme se shodli, že jsme nikdo z nás nic podobného v životě neviděl.

Další den jsme navštívili známé CARLSBAD CAVERNS, které jsou velice rozsáhlé, tvořené převážně obřími dómy a bohatou pastelově zbarvenou výzdobou. Pobyt v Novém Mexiku jsme zakončili celodenní túrou po přírodním pouštním muzeu v doprovodu pana McClurga. V Novém Mexiku také skončil náš bohatý jeskyňářský program a my jsme se přesunuli přes řadu států do New Yorku. Cestou jsme navštívili Washington, D.C. a zastavili se u A. Ogdena (Tennessee), u kterého jsme byli v počátku expedice spoluobjeviteli nové jeskyně. Měl pro nás velice příznivé zprávy. Jeskyně má délku zatím 2 km, končí sifonem, v podzemní řece žijí ryby. Na naši počest jeskyni pojmenovali CZECH HOLE (Česká díra).

Zbývá již jenom dvoudenní prohlídka New Yorku a následná cesta domů. ...

Expedici GOLDEN HORSE 89 uskutečnily ve spolupráci ZO 1-04 Zlatý kůň, ZO 1-05 Geospeleos ZO 1-06 Speleologický klub Praha - prac. skupina Vertikála a ZO 2-02 Šumava.

Ujeli jsme 20 000 km během tří měsíců + cesta z Evropy a zpět. Navštívili jsme 30 států, ve kterých jsme exkurzně viděli 29 jeskynních systémů či jednotlivých jeskyní.

■ ■ ■

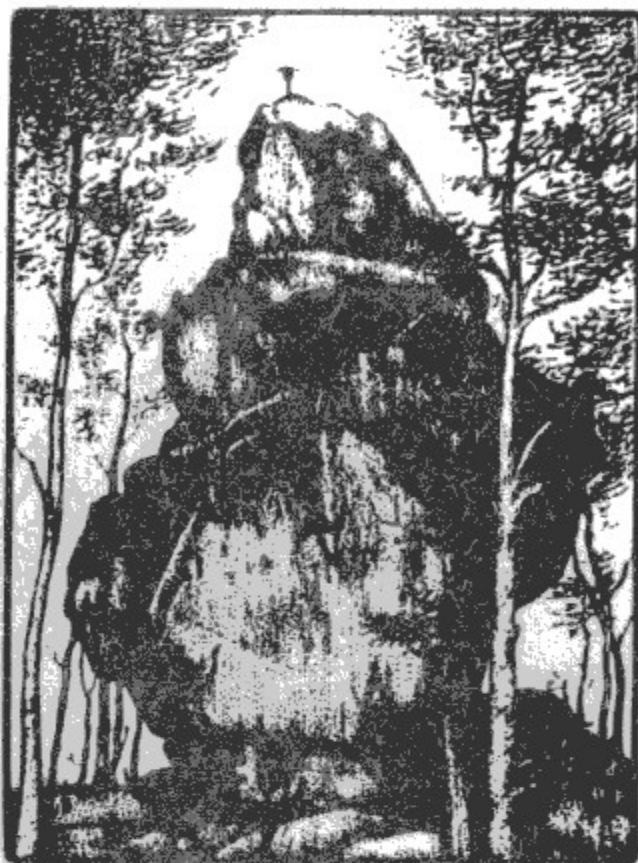
POZNÁMKA REDAKCE:

Věříme, že v dalších číslech STALAGMITU přineseme ještě o některých z významných lokalit v USA podrobné informace.

OBJEV JESKYNĚ DEMANOVSKÝCH

(pokračování ze str. 11)

venském pokladu přírodních krás psal u nás snad jeden jediný novinář a ten se ještě dlouhou dobu setkával s nedůvěrou a soustrastným potřásáním hlavou. Až po pěti letech bylo umožněno seznámení veřejnosti soustavně s nádhrou objevů Králových. Bylo třeba rvát se s tmou pod zemí i nad zemí a komise úřední, jež o nich sepisovaly protokoly rovné básním v próse, sháněly vytrvale subvence. Nikoli na výzkumné práce, nýbrž na úhradu diet. Když jsme si přece vyprosili žebračskou podporu, odhalily se četné temné zjevy. Byla to věhlasná solidnost některých firem. Při sestupu do propastí, jež uzavírá síně Masarykovy osmdesátimetrovou stěnou,

DNY VYSOKOHORSKÉ TURISTIKY V JIZERSKÝCH HORÁCH

22.-26.5.1991

pořádá TJ Tatran Javoz Jablonec nad Nisou,

z pověření

Ústřední komise VHT KČT

SKALY JIZERSKÝCH HOR
IX. ROČNÍK

popraskala třetina příček lanového žebře, dodaného renomovaným pražským závodem. Stalo se jenom zázrakem, že nikdo nesestoupil po zákeřném tom žebři rovnou do rakve.

(pokračování příště)

Stalagmit

Časopis pro speleology, horolezce a přátele přírody. Vydává ZO ČSS 1-06 Speleologický klub Praha, Slezská 48, Praha 2. Šéfredaktor Vladimír Vojtíš. Adresa redakce: Slezská 48, 120 00 Praha 2. ISSN 0862-4550 Index 47 396

BEZ ROMANTIKY

Dne 23.2.1991 přinesl list Mladá Fronta Dnes na své osmé straně pod tímto titulkem informaci, která nepatří k potěšujícím. Vždyť položená otázka: Bude Horská služba v Krkonoších odmítat akce ?, nenadchne nikoho z návštěvníků hor.

Je zde zmiňována událost ze 16. ledna 1991, kdy došlo kolem 14 hodiny k uklouznutí Hany S. na východním úbočí Sněžky a následoval téměř 300 m dlouhý pád. Výsledkem bylo těžké poranění hlavy, pošramocená páteř a četná další zranění.

K zásahu HS je vyžádán vrtulník z Hradce Králové, který do hodiny od nehody dosedá na Růžové hoře. V článku se dále doslovně uvádí:

"Ti policejní piloti jsou machři", řekne později Kovářík. "Lítají se sovětským typem MI-2, vyráběným v Polsku, na záchranky dost nevhodným. Riskují. My bohužel taky, stačilo málo a ten let byl úplně zbytečný."

Otráveným gestem hodí na stůl polámané horolezecké mačky, stoupací železa (připevňují se na boty pro pohyb v ledovém terénu). "Než kluci na těchhle krámech přemístili zraněnou k vrtulníku, trvalo to věčnost. Navíc se mohli pomlátit taky. A napište to nějak stroze, to, že tu zachraňujeme životy, je snad jasný. Romantický řečičky o Horské službě, doufám, skončily s předchozím režimem."

Trpělivost členů HS v Peci pod Sněžkou přetekla, když mačka z národního podniku Let v Uherském Hradišti praskla po pěti krocích na zledovatělé, ale naštěstí nijak strmé části sjezdovky Javor pod Františkem Koželuhem, který snášel na kanadských saních zraněného. "Stát se tohle v těžkém terénu, ohrožen je náš kolega i zraněný. S jednou mačkou už nikdo nikam nevyleze," říká Kovářík. "Z pěti nám praskly tři, okamžitě jsme je zakázali používat v celých Krkonoších."

Protože převážná většina našich čtenářů jsou jeskyňáři a do jejich základního vybavení patří ve většině blokanty vyráběné pod označením SPELET právě v podniku LET Kunovice a někteří z našich čtenářů používají i mačky od tohoto výrobce, článek v MF Dnes dal podnět k reakcím, které nás vedou k tomu zjistit podrobnosti. Proto jsme se před Velikonocemi obrátili na výrobce s dotazem co bylo příčinou selhání maček u HS v Peci pod Sněžkou. Jaká vada se zde projevila? Zda to bylo v důsledku vady ve výrobě, či nevhodným použitím. Prostě co na to výrobce?

K telefonu jsme dostali Ing. Zámečnicka, výrobního náměstka a.s. LET Kunovice, kterému jsme položili řadu otázek.

I přes maximální ochotu nám mohl k celé záležitosti sdělit, že HS v Peci p. Sněžkou požádali, aby poškozené mačky zaslali výrobci k posouzení. To se dosud nestalo a tak není co říci. Nelze tak rozhodnout zda k závadám došlo jako důsledek porušení technologické kázně při výrobě, či jako konstrukční vada nebo nevhodným způsobem použití.

Technické podmínky pro výrobu maček byly schváleny Horolezeckým svazem a zkoušky maček jím rovněž byly provedeny.

Pátrali jsme dále po tom o jaké vlastně šlo závady. Zavolali jsme proto rovnou do Peci pod Sněžkou na Horskou službu. Sháněli jsme pana Kováříka. Měl právě službu na sjezdovce Javor. Od jeho kolegy, který telefon zvedl, jsme se dozvěděli, že u jedné mačky praskl řemen, u druhé spojovací pásek (spojuje přední a zadní díl) a u třetí došlo k ohnutí hrotů. Údajně si pro vadné mačky měli přijet z Letu Kunovice, ale dosud se tak nestalo. Potom se spojil vysílačkou s panem Kováříkem. Ten nám k tomu sdělil, že po sezóně se všechny mačky, které se používají v Krkonoších u HS, stáhnou a vrátí zpět LETu Kunovice, a bude se požadovat finanční náhrada,

Co k tomu dodat. Snad jenom, že tíživá situace ve vybavení HS přidává do jednání jejich pracovníků nadbytek emocí. Tím mizí základní postup při uplatňování reklamace vůči obchodu, či výrobci... Když zjistím vadu na výrobku, tak jej reklamuji a teprve, když neobdržím za výrobek vadný nový bezvadný nebo zpět peníze, a vadnost je prokazatelná, přistoupím k dalším krokům. Ponechat si však poškozené mačky i s těmi dobrými po celou sezonu, tj. vlastně po dobu, kdy je potřebuji, a potom teprve je vrátit výrobci a požadovat zpět peníze za všechny, i za ty bezvadné, to příliš seriózně nepůsobí. Spíše to vypadá jako vynucování bezplatné půjčky.

-VTV-

Vážení čtenáři, pokud nám napíšete o svých zkušenostech z používání našich a zahraničních pomůcek, můžete být zařazeni do slosování a vyhrát pěknou knížku. Zejména nám napište o případech selhání pomůcek a pomozte tak hlídat jejich kvalitu.

-red-

SMRTÍCI LAVINA

NEJVĚTŠÍ NEŠTĚSTÍ V HISTORII HOROLEZECTVÍ

Pátek 13. července 1990 byl černým pátkem horolezců. Vlivem zemětřesení v Afghánistánu se na svazích Piku Lenina (7.134 m) v Pamíru uvolnila obrovská lavina, která smetla ve výšce 5.300 m horolezecký tábor. V táboře v té chvíli bylo 42 horolezců. Pouze dva přežili.

Místo, kde stál tábor, se nazývá Bibuaka. Používalo se pro výstup na Pik Lenina zhruba od třicátých let. Táboře se tu budovaly soustavně od r. 1974. Často i pro více než 100 osob. Nikdo místo nepovažoval za nebezpečné.

Přímými svědky neštěstí se stali, shodou okolností, čtyři pražští horolezci z Alpinu IV., vedení Ing. Šlechtou. Kempovali ve stejné nadmořské výšce jako ležel tábor smetený lavinou. Ale byli dostatečně vzdáleni.

K neštěstí došlo v 21,20 hod. místního času. Ve tmě uprostřed rachotu slyšeli výkřiky. Vyrázili okamžitě na pomoc. Nenalezli již ani jedinou známku života, ani stopu po táboře. Proto se vydali dolů do I. tábora informovat přítomné a přivolat pomoc.

V I. táboře se o neštěstí dozvěděli 14. července ráno v 9 hodin. Bylo to, když přišli dva čeští horolezci, na pokraji vyčerpání, a oznámili, že tábor II. neexistuje, protože byl v noci smeten obrovskou lavinou. Zpráva byla příliš ohromující. Nikdo tomu nechtěl věřit.

Z tábora I. do tábora II. vyrazila skupina 5ti lidí. Měli potvrdit nebo vyvrátit tragickou zprávu. Vysílačkou byla požádána o stejnou službu též skupina známého sovětského himalajisty Paliberdina. Tato skupina nocovala v táboře č. III. ve výšce 5.800 m.

Po obědě, kolem druhé hodiny, pátráním pomocí dalekohledu, se podařilo objevit dva pohybující se body v lavinovém ledopádu. Znamenalo to, že se jedná o horolezce, kteří přežili pád laviny.

Až večer 14.7.90 se podařilo záchranářům překonat trhliny v ledovci a dojít k oběma horolezcům. Byli to Alexej Koren z Leningradu a čs. horolezec Miroslav Brozman. Lékaři medicínsko horolezecké výpravy z Banské Bystrice jej ošetřili na místě a museli s ním přečkat noc ve stanu. Až 15.7. jej ve vážném zdravotním stavu převezli do tábora I., aniž by ještě tušili co jej čeká. Protože v nemocnici v Oši mu v důsledku probíhající občanské války, nemohli poskytnout ani takovou péči, jakou mu mohli zajistit naši lékaři v základním táboře, byl převezen zpět do základního tábora.

Pro naše i zahraniční horolezce byla těžko pochopitelná špatná organizace záchranných prací. Vždyť ačkoliv do I. tábora existovalo letecké spojení, na místo II. tábora přistál vrtulník až po 3 týdnech! Nebyl to technický problém pro vrtulník, ale problém organizační. Prostě nebyl potřebný pilot, schopný to provést.

Ještě 15.7. další lavina v té samé oblasti pochovala jednoho ze dvou švýcarských horolezců.

I když záchranáři pracovali velmi obětavě, potýkali se především s překážkami plynoucími z nedostatku materiálu a z organizace práce.

První informace o neštěstí, při kterém zahynulo také 6 čs. horolezců, se podařilo do Československa zaslat až po několika dnech soukromým telefonátem do Prahy z města 150 km vzdáleného. To pro nepochopitelnou blokádu informací. Čs. horolezci nemohli zaslat domů z žádné pošty zprávu. Ani informovat čs. zastupitelský úřad.

Po telefonátu vysílá pražská záchranná služba do Taškentu letadlo se skupinou záchranářů na pomoc čs. horolezcům. Letadlo se po třech dnech pobytu v Taškentu vrací zpět pouze se svou posádkou, které se nepodařilo s horolezci spojit. Letecké výpravy se zúčastnil též redaktor Svobodného slova Vl. Šulc. Přináší rozhovory s banskobystrickými horolezci o neštěstí i o tom, jak se zcela náhodou dozvěděli dva dny po přistání čs. letadla v Taškentu o pomoci z domova. "Ve čtvrtek (19.7.) v 18 hodin místního času jsou v základním táboře tři muži: J. Hanzel, A. Kachnič a L. Laho. Sovětský pilot vojenského vrtulníku jim dává 10 minut, aby se připravili k odletu. Má rozkaz naložit čs. občany a odvézt je. Ale ano, pro ostatní se vrátí. Nezajímá jej, že zraněný horolezec je dvacet minut cesty odtud. Jenomže celá trojice se ocitá druhý den ráno v Taškentu sama, zpět už žádný stroj nepoletí. A speciál se už musí vrátit do Československa. Tři jmenovaní muži mohou nastoupit do letadla a tím pro ně vše skončí - za pár hodin budou v Praze. Jednomyslně se však rozhodují: zůstaneme a vrátíme se zpět ke kamarádům. Buď všichni, anebo nikdo. Mezi Taškentem a Pamírem jsou však stovky kilometrů a taky občanská válka. Sovětské vojenské velení dává alespoň slib, že je dopraví vrtulníkem zpět. Letenky má výprava až na 4. srpna z Dušambe, do té doby se všichni rozhodli poradit si na vlastní pěst."

J. Hanzel řekl tyto podrobnosti: "My jsme se o tom, co se přihodilo, dozvěděli ráno, když sestoupila skupina čtyř horolezců z Prahy a později výprava Angličanů. Ti přežili díky tomu, že s sebou měli několik Argentinců. Večer se už nestačili dostat do tábora, protože Argentinci byli úplně grogy, a tak nocovali na paradoxně z hlediska lavin nejnebezpečnějším místě. Očitý svědek tragédie Mike nám vše popsal takto: Po záchvěvu půdy spadl obrovský serak

- ledovcová stěna - starý mnoho století. Otřesy uvolnily sněhovou lavinu s čelem širokým 200 m, která doslova spláchla celý tábor dolů do ledopádu. Angličané chodili celou noc po sněhu, ale nenašli ani jednu stopu, nezaslechli jediný zvuk."

Čs. televize přinesla v nedávné době třicetiminutový dokument "Pamír 90", ve kterém o celé události hovoří M. Brozman, jediný ze 7 čs. horolezců, který neštěstí přežil. Uvádíme z jeho vyprávění:

"Brano vyběhl první a já jsem již jenom zaslechl "Chlapi jde to na nás". Viděl jsem mu jenom nohy a já jsem vyběhl automaticky za ním. Podíval jsem se nahoru. Prostě hned jsem zůstal stát, otočil jsem se a proběhly tak 3 vteřiny a jen jsem si uvědomil, že jde obrovská lavina. Ten pocit nebyl pocit žádný a potom jsem se snažil v té lavině bránit se, ale nepamatuji si z toho mnoho. Skoro nic. Ztratil jsem asi vědomí a probudil jsem se prostě strašnou zimou..."

Byl jsem po pás ve sněhu a byl jsem celý nahý, protože to ze mne všechno strhalo. To jsem se probral a ani jsem si nestačil uvědomit, co se stalo. První co bylo tak jsem zahlédl, vedle stál nějaký člověk. Potom začal ten, jak se dá říci, boj o život. Neboť to byla velmi zlá situace..."

Ten chlapík, co u mne stál, byl v šoku. Nemohl jsem se hýbat, ani jsem nemohl se sám dostat z pod sněhu a tak jsem ho začal prosit, ať mně pomůže. A když se i on probral trochu k životu, tak potom společnými silami mne vyhrabal ven. Posbíral nějaké věci, které tam našel a které mi potom pomáhal obléct..."

Potom nastal ten krutý večer, kdy jsme museli přečkat noc. To byla asi nejdelší noc v mém životě... Ráno začal sestup. Nahorů jsme jít nemohli, tak jsme se rozhodli, že půjdeme dolů po tom ledovci. Sejdeme co nejnižší. Zjistil jsem, že to byl ruský horolezec, který byl na tom lepší. Tak on mně prorážel stopu a hledal cestu přes ten ledovec. A já jsem se za ním snažil..."

V trhlinách ledopádu, smeteno lavinou zůstalo 25 sovětských, 6 československých horolezců. Dále 4 Izraelci, 3 Němci a 2 Švýcaři.

Záchranáři po několikadenním hledání našli jenom tři těla. Našeho Jána Štefányho, průvodkyni výpravy Natalii Marčuk a člena španělské výpravy Enrico Roca.

Z účastníků bansko-bystrické medicínsko-horolezecké výpravy neznámými v ledopádu zůstali: Ing. Ján Perdoch, Vladimír David, Marián Šivec, Ing. Dušan Uličný a Branislav Valent. Daň, kterou si Pamír vybral byla příliš velká a bolestná.

podle informací tisku a Čs. televize zpracoval:

-VTV-

KRAS OKOLÍ LEDČE

K současnému stavu speleologických lokalit na Ledečsku

Jaroslav Cícha, ZO ČSS 2-02 Šumava

V předkládaném příspěvku shrnuji nejdůležitější výsledky revizních výzkumů krasových výskytů v Ledči nad Sázavou a jejím okolí, které jsme během uplynulých let provedli společně s M. Peškem (+) v návaznosti na jeho diplomovou práci na katedře geologie PŘFUK. V minulosti bylo věnováno krasovým jevům u Ledče několik obsáhlejších článků (Homola 1952; Králík, Skřivánek, Turnovec 1966), kde lze nalézt všechny základní údaje, a tak se zaměřím pouze na nová zjištění a změny v dosud publikovaných pracích nezaznamenané.

Krasové jevy jsou na Ledečsku vytvořeny v drobných, vzájemně izolovaných polohách krystalických vápenců posázavské pestré série českého moldanubika. Vápencová tělesa jsou uložena v pararulách a ty jimi též společně s žilami křemene a pegmatitů hojně prostupují. Vlastní vápence často znečišťuje i výraznější silikátová příměs. Podmínky pro krasovění tedy zdánlivě nejsou právě příznivé, přesto však v uvedené oblasti vznikly dosti četné a relativně rozsáhlé krasové prostory, jež svým významem zaujímají (dnes již spíše zaujímaly) mezi českými krasovými jeskyněmi významné místo.

Nejdelší jeskyní oblasti byla svými téměř 200 m jeskyně Na Hůrce. Její původním, dlouho známým vchodem byl řícený závrť na jižním okraji Ledče. Roku 1932 byl na opačném konci jeskyně při vyklizovacích pracích otevřen vchod druhý, který byl později uměle zavalen. Poté, co městská zástavba postoupila až do bezprostředního okolí jeskyně, byl i původní, dřevěným schodištěm zpřístupněný vchod a velká část dále pokračujícího vstupního domu při parkové úpravě terénu roku 1969 z bezpečnostních důvodů zavezen a jeskyně tak zanikla. Na místě vchodu je dnes možno spatřit pouze nevýraznou poklesovou depresi v sesedající se návážce.

Další významnou jeskyní v Ledči je jeskyně Pod Šeptouchovem, nacházející se na jihozápadním okraji města na úbočí vrchu Šeptouchov. Prostorné chodby zde dosahují délky 130 m, nejnižší partie jeskyně vyplňují dvě sifonovitě propojená, až 3 m hluboká jezera, členěná mohutnými, od stropu odtrženými bloky vápence. Hlavní chodba je narušena zpřístupňovacími pracemi, kdy zde bylo zřízeno betonové schodiště a chodník s již nefunkčním elektrickým osvětlením, a instalací dnes již se rozpadajícího čerpacího zařízení (jezera v jeskyni sloužila před vybudováním vodní nádrže Švihov na Želivce jako doplňkový zdroj městského vodovodu). Celý objekt jeskyně je uzavřen a je v majetku Východočeských vodovodů a kanalizací.

Jeskynní prostory vynikají bohatostí

sintrové výzdoby a pestrostí jejích tvarů (pisolity, stalaktity, stalagmity, stalagnáty, krápníkové vodopády, záclony), která je zde ze všech jeskyní v moldanubických vápencích nejlépe a v největším množství vyvinuta. nově byly v jeskyni zjištěny rozsáhlé povlaky nickamínku, pokrývající v mocnosti 5 - 10 cm velkou část SV stěny Hlavní chodby (drobnější výskyty nickamínku byly nalezeny i v nedalekých menších jeskyních Habrecké a V Zámecké zahradě).

Při průzkumu se v jeskyni Pod Šeptouchovem též podařilo ve střední části Hlavní chodby při její severovýchodní stěně uvolnit těsný klesající kanál, jenž ústí do nízké síňky, omezené závaly vápencových bloků a sutí, se dnem zaplaveným vodou. Menší podobné prostory se nacházejí i na dalších místech jeskyně. Je zde možno usuzovat na existenci spodního "patra", probíhajícího pod známými suchými partiemi jeskyně. To je však z velké části zatopené a zařícené (často jde i o systém dutin mezi opadajícími stropními bloky, jejichž akumulace mnohde vytvářejí současnou počvu chodeb).

Na další neznámé prostory, vzniklé na poruchách paralelních s průběhem dosud známých chodeb, mohou ukazovat rozsáhlé závaly v tektonicky rozrušených jihozápadních částech jeskyně, ale i v tomto směru, stejně jako ve směrech ostatních, vápencové těleso poměrně brzy vyklíňuje. Eventuální překonání závalů, o které již bylo v minulosti učiněno několik menších neúspěšných pokusů, je značně problematické. Zatím nebyl uskutečněn speleopotápěčský průzkum jezer, a tak zůstává neověřená i možnost průniku za závaly pod západní stěnou západního jezera, i když ani zde není naděje na úspěch příliš značná.

Poslední z největších jeskyní na Ledečsku je jeskyně Čertovy díry, jejíž vchody jsou situovány v pravém údolním svahu Želivky 1 km západojihozápadně od osady Kožlí (3 km jihozápadně od Ledče). Převážná část jeskyně vybudováním vodního díla Švihov (stavba dokončena roku 1976) zmizela pod vzdutými vodami přehradní nádrže. O tom se zmiňuje již Turnovec (1979), a proto pouze doplnění údajů o konkrétním rozsahu zatopení.

Z původních sedmi vchodů jeskyně zůstaly nad hladinou pouze tři nejvýše položené a z povrchu otevřené 6 m hluboká propast ve střední části jeskyně (i přes svoji skromnou hloubku zajímavá tím, že je jedinou propastí typu light hole v krystalických vápencích moldanubika). Maximální hladina vody v nádrži je ve 379,20 m n. m. a dosahuje úrovně dna propasti, jehož západní část s navazujícími chodbami je tak zatopena. Nezatopené zůstávají pouze prostory východně od propasti, tzn. především partie nazývané Čertův stůl, v celkové délce 50 m, což představuje zhruba 1/3 původní rozlohy jeskyně.

Pro úplnost je třeba ještě dodat, že v prostoru hlinišť bývalé cihelny na západním okraji Ledče byla v jednom z lomů po dřívější těžbě vápence zjištěna silně zkrasovělá vápencová stěna o délce asi 30 m a výšce 10 m, ve které ústí několik drobných puklinových jeskyněk. Podle sdělení hlídače cihelny a informací od místních obyvatel jde o zbytek větší, v minulosti odstřelené a zasypané jeskyně. Tvořila ji prostorná chodba, vedoucí do vzdálenosti 50 m. Pak se zúžila a nebyla proto dále prolezena, přestože měla patrně další pokračování.

Ze všech dosud uskutečněných průzkumů krasových jevů v Ledči a okolí vyplývá značný speleologický význam uvedené oblasti, zvláště pak v rámci moldanubika. Krasování se zde neprojevuje nahodile, ale postihuje většinu vápencových poloh. Krasové dutiny dokonale "využívají" celého objemu vápencových těles a jsou příkladem toho, že za jinak příznivých podmínek nemusí být vysoký stupeň metamorfozy vápenců, jejich malá mocnost, nižší chemická čistota a hojnost nekarbonátových vložek překážkou rozvoje krasových procesů. Pokud vezmeme v úvahu velikost objemu krasových dutin a objemu vápencových těles, tak některé vápencové výskyty u Ledče patří k vůbec nejintenzivněji zkrasovělým polohám vápenců u nás, v nichž jsou vytvořeny větší jeskyně.

Významná je dobře vyvinutá charakteristická hydrologie krasu drobných těles silně metamorfovaných karbonátů v jeskyni Pod Šeprouchem a jeskyni Na Hůrce, představující specifický přechod od hydrologie puklinových vod k typické hydrologii krasové. V moldanubických vápencích neobvyklá je i již zmíněná krápníková výzdoba v j. Pod Šeptouchovem. Ledčsko je rovněž jedinou oblastí souvislého výskytu krasových jeskyní v moldanubiku, umožňující začlenění jeskynních prostor do vývoje říčních teras.

Dostí značné zkrasování krystalických vápenců je u Ledče umožněno uplatněním celého komplexu faktorů, které, jak je zjištěno i v jiných oblastech moldanubika, ovlivňují krasování malých těles karbonátových metamorfitů zvláště příznivě. K nim patří například vhodná pozice vápenců v nekrasových horninách, větší rozsah denudačního a erozního obnažení vápencových vložek a dostatečná energie jejich reliéfu, relativně malá mocnost pokryvných útvarů, možnost vývoje jeskyní v těsném kontaktu s povrchovými vodními toky a řada dalších.

Speleologie však v současnosti uvedenému území mnohé dluží. Od roku 1964, kdy byl Krasovou sekcí v rámci komplexního zhodnocení zátopeného území vodního díla Švihov realizován zatím nejpodrobnější průzkum všech známých jeskyní v okolí Ledče s cílem zjistit, zda neexistuje možnost úniku vod krasovými dutinami z přehradní nádrže do Sázavy, nebyly již v oblasti učiněny žádné další speleologické výzkumy a žádná ZO ČSSR zde dosud nepracovala. Přesto jde o území velmi perspektivní, i když velikost případných nových objevů bude vždy limitována omezeným rozsahem vápencových těles.

V této souvislosti je zajímavá dřívější neobyčejná aktivita městské správy, která

hodlala jeskyně v Ledči s velkými investicemi zpřístupnit veřejnosti. Za tím účelem začaly být v jeskyních prováděny rozsáhlé vyklizovací a prolongační práce, kdy byly jeskynní prostory podstatně rozšířeny, prodlouženy a upraveny. Výsledky ovšem neodpovídaly očekávaným představám o možnostech turistického využití, a proto se od dalších plánů upustilo. V následujícím období pak dochází k opačnému extrému, zájem o zdejší jeskyně zcela pominul, ty jsou devastovány a celá krasová oblast upadá dnes již v zapomnění.

Literatura:

- Homola V. (1952): Krasové zjevy v krystalických vápencích v okolí Ledče nad Sázavou. Čs. kras 5, Brno.
Králík F., Skřivánek F., Turnovec I. (1966): Výzkum krasových jevů mezi Ledčí nad Sázavou a Kožlím v Českomoravské vrchovině. Čs. kras 18, Praha.
Turnovec I. (1979): Jeskyně pod hladinou Želivky. Český kras 4, Beroun.

NEJVĚTŠÍ JESKYNĚ VE VENEZUELE

V italském časopisu PROGRESSIONE 23 uvádí Franco Urbani a Carlos Galan z Venezuelské speleologické společnosti aktuální přehled jeskyní delších 1 km (je to celkem 28 jeskyní) a jeskyní s hloubkou od 100 m výše (celkem 47). Pro naše čtenáře uvádíme ty na předním místě. Současně odkazujeme na STAGMIT 1986/4-5, ve kterém je podrobný článek o nejhlubší propasti Sima Aonda.

NEJDELŠÍ JESKYNĚ:

1 - Cueva del Guacharo, Caripe	10200 m
2 - Cueva Alfredo Jahn, Birongo ...	4292 m
3 - Cueva Segunda Cascada	3014 m
4 - Cueva La Peonia, Barbacoas	2514 m
5 - Cueva Grande A. Goering	2340 m

NEJHLUBŠÍ JESKYNĚ:

1 - Sima Aonda, Auyantepuy	362 m
2 - Sima Auyantepuy Norte	320 m
3 - Sima Mayor, Sarisarinama	314 m
4 - Haiton del Guarataro	305 m
5 - Sima Aonda Este 2	295 m
6 - Sima Aonda Sur 1	290 m
7 - Sima Sabana Grande 1	288 m
8 - Sima del Cacao, Mata de Mango ..	260 m
9 - Sima Yuruaní Tepuy 1	252 m
10 - Cueva Coy Coy de Acurigua	250 m

-VR-

JDEME NA SPORT PRAGUE 1991

Ve dnech 3. až 7.4.1991 probíhal v pražském Paláci kultury (v totalitním období důvěrně obyvatelstvem Prahy nazývaný Pakul) 1. mezinárodní kontraktační veletrh sportovního zboží SPORT - PRAGUE 91.

Účast na veletrhu mělo celkem 200 vystavovatelů. Z toho bylo 22 zahraničních firem z 10 států světa jako Rakousko, Kanada, Německo, Belgie, USA, Itálie, Izrael atd. Přitom ještě 50 zahraničních firem prezentovalo na veletrhu výrobky prostřednictvím svých československých zastoupení. Potěšujícím bylo, že ze 168 československých vystavovatelů zastupovalo 122 soukromý sektor. Státních podniků se zúčastnilo 35 a výrobních družstev zde bylo 11. Na akci byla zastoupena i Nadace Jana Palacha. Dvě třetiny z vystavovatelů jsou přímými výrobci sportovního zboží.

Vlastní veletrh doplňovala i řada doprovodných akcí. Ať již to byla cyklotrialová exhibice na Letenských schodech, či ukázky horolezců na budově ČKD v pěší zóně dolní části Václavského náměstí a další.

Pro naše čtenáře prohlídka veletržní výstavy jednoznačně ústila v závěr, že je již široký výběr spacích pytlů, ale výhradně péřových. Rovněž lze vybírat nejrozumnější kletry, ledvinky, bačůžky, krosny a rance. Také u stanů začíná možnost výběru. Ihned před vchodem do Paláce kultury stála pěkná GEMMA 3 L, kterou nabízelo Zemědělské družstvo Litomyšl. Kdo má po ruce zhruba 3.300,- Kčs, tak může tento bezesporu výborný stan do týdne získat na dobírku. Další kopulové stany byly uvnitř v přízemí. Jednak stan FIRN v ceně 2.500,- Kčs od výrobního družstva STANO z Prahy 10. Byl rovněž určen pro 3 osoby a s poněkud odlišnou konstrukcí oproti předchozímu. Vedle něho vystavovala firma MOUNT z Nového Města n. Metují podobný stan PAMÍR za prodejní cenu 1.500,- Kčs.

Nedaleko stanů vystavovala firma MAGI z Mladé Boleslavi tréninkovou hrazdičku pro horolezce, karate, kulturistiku a pod. Choťbořské strojírný předváděly lehký a hlavně malý přenosný vaříč na propan-butan včetně nerezové bomby o obsahu 0,35 kg zkapalněného plynu. Tyto bomby se budou v Československu plnit výměnným způsobem. Tepelný výkon vaříče je 7,4 kW a má pouhých 0,11 kg. Pro ty, kteří patří k movitým a před stanem dávají přednost pevnější střeše nad hlavou (jsou mezi našimi čtenáři také tací?) byl určen pěkný obytný přívěs skoro 6 m dlouhý a 2 m široký i 2 m vysoký. Jeho název byl CALIF 480 a vystavovala ho firma East Wind Caravan

z Prahy 5. Cena lidová cca 77.000,- Kčs.

V prvním patře převládala pro nás textil, spací pytle atd. Měl zde, ale i stánek MOTORLET, který nabízel mimo součástí pro cyklistiku také známé horolezecké karabiny.

Do druhého patra nás rychle přivedla skutečnost, že zde vystavovala firma MEANDER z Turnianského Podhradie. Jako jediný přítomný výrobce pomůcek pro jeskyňáře. Náš dlouholetý přítel Gusta Stibrányi zde nabízel spodní kombinézu MYOTIS (POP- bavlna) za 480,- Kčs a bonekanovou spodní kombinézu ADAM (750,-) i verzi GABO (840,-). Také zde vystavoval SPELEO VRCHNÍ KOMBINÉZU (665,-). Bezesporu významné místo v sortimentu jeho produkce má IZOFÓLIE (ochranná stříbřitá izofólie), kterou si z ciziny přivezete např. za 55 šilinků. Ta jeho je k mání za 25,- Kčs i. Také jím nabízená ucelená řada batohů pro jeskyňáře je velmi dobře propracována a kvalita je jasná. Nabízí za 165,- Kčs klasický batoh (CLASSIC) o objemu 40 l. Dále batoh na lana (ROPE) o objemu 50 l za 195,- Kčs. Transportní batoh (TRANSPORT) o objemu 60 l za 300,- Kčs. Batoh na osobní věci (PERSONAL) o objemu 23 l za 200,- Kčs.

V druhém podlaží nás ještě upoutala firma TREX z Brna, nabízející různé horolezecké batohy, lezecký materiál a pomůcky pro horolezce. Také na tomto podlaží byla řada vystavovatelů spacích pytlů, péřových bund a pod.

Ve třetím podlaží byly k vidění výrobky firmy Kneissl - Dachstein i další. Něco exponátů zde vystavovalo Muzeum tělesné výchovy a sportu.

Celkový dojem z veletržní výstavy byl dobrý. Jednalo se vlastně o premiéru u nás. Organizačně i prostorově dobře vyřešeno. Škoda, že zatím soukromý sektor je zaměřen především na spací pytle, bundy, overaly, stany. Jsou to výrobky s nejnižším investičním vstupem. Atak to ještě bude chvíli trvat, než se objeví širší nabídka především lezeckého materiálu a technického vybavení do podzemí.

-VR-

PALACHOVA PROPAST

V lomu Na Čeřince byla objevena na počátku jara r. 1969 členy jeskyňářské skupiny při Okresním muzeu v Berouně a členy Krasové sekce Svazu pro ochranu přírody a krajiny TIS propast. Nedlouho po objevení byla pojmenována PALACHOVA PROPAST. První zprávy v tisku se objevují v Lysenkových člancích ve Svobodném slově (21.3.1969 - Tajemství Českého krasu) a v sedmém čísle měsíčníku Lidé a Země z téhož roku (Nejhlubší propast v Čechách). Postupem času bylo toto jméno propasti zakázáno a začalo se jí říkat neutrálně - propast Na Čeřince.

Jsme rádi, že v dnešní době se můžeme navrátit k původnímu názvu propasti, která je již po mnoho let lokalitou naší organizace. A tak upozorňujeme na její pravé jméno, které se nesmělo po mnoho let užívat.

ZO ČSS 1-05
GEOSPELEOS

Příspěvky k otištění zasílejte redakci

POVĚSTI AMERIKY

(část 1.)

Ladislav Lahoda

Amerika v Českém krasu. Tento název vyvolá v duši mnoha lidí touhu po dobrodružství. Procházíte-li krásnou přírodou Ameriky, zdá se Vám, že se vracíte do dětství. Nahlížíte do opuštěných lomů, kde září slunce leží hluboká modrá jezera s bílými útesy skal a z podvědomí se Vám vynoří překrásná melodie z Pokladu na Stříbrném jezeře. Na jiném místě spatříte písečnou pláž, na kterou vystoupila malá mořská víla a nedaleko zase souťesku, kde spatřil fatu morganu Limonádový Joe. V pravé poledne k Vám dolehne rachot a oblaka prachu z nedaleké vápenky; jako by se blížila kavalkáda jezdců, kteří mají určité prokletě naspěch. Nad ostrými štíty skal uvidíte kroužit káně. Možná Vám připomene supa z filmu Mackennovo zlato. A až spatříte stíny postav v širokých kloboucích naražených do čela, nelekejte se. Nejsou to Cheyeni, ti zmizeli tenkrát na západě, jsou to trempové, kteří tu nacházejí krasu přírody, pohádkový svět dávných dob a přátelství.

Vydejme se však po stopách těch, jejichž jména upadla v zapomenutí a po nichž zbyly jen dřevěné kříže a mohyly ve skalách. Pověsti, které o nich můžete zaslechnout u táborových ohňů, jsou mnohdy neuvěřitelné, snad vymyšlené, ale skutečnost byla určitě, jako vždy, mnohem podivnější.

POVĚST O HAGENOVÍ

Nad rozstřílenou a ohořelou střechou Karlštejna vlála československá vlajka. Třepetala se v září květnového slunce roku pětáctýřicet. Z nedalekého kopce ji zachmuřeně pozorovali tři zarostlí muži v potrháných uniformách wehrmachtu. Při nočním boji s partyzány se ztratili své jednotce a do rána se skrývali v hustém lese. Dnes se chtěli připojit k německé posádce hradu. Ale vlajka na věži zmařila jejich naději. Zůstali sami, bez velitele a bez zásob v cizí nepřátelské zemi. Zbyla jim jen jediná cesta – směrem na západ.

Nedaleko hradu v zalesněné oblasti vápencových skal a roklí, protkané spoustou těžkých jam, narazili na početnou skupinu partyzánů. V krátké přestřelce jeden z Němců padl a druzí dva museli pod palbou ustoupit až k okraji hlubokého lomu. Ve skalní stěně pod nimi se černalo několik otvorů do podzemních chodeb. Poslední možnost úkrytu. Domluvili se pohledem a začali sestupovat po téměř kolmé stěně k otvoru nejbližší štoly.

V těžkých okovaných botách se lezlo špatně. Odhazovali tedy silné maskovací pláště a vystřílené samopaly. Po chvíli se nad okrajem lomu objevilo několik partyzánů. Zahlédli sice dva stíny mizející ve štole, ale dlouhá dávka ze samopalu zasáhla už jen mlčenlivé kameny.

Po dvou hodinách ve štole už toho měli oba Němci dost. Klopýtání ve tmě, narážení do dřevěných opěr a brodění blátem. Vyškrtali už téměř všechny sirky a východ nikde. Přece jdou po kolejích a ty vozíky, které tu a tam postávaly na zarážkách se sem nutně musely někudy dostat. Jejich úvahy přerušil jakýsi vzdálený rachot. V dálí před nimi se objevilo malinké světélko. Přitiskli se ke stěně a z pouzder vytáhli pistole. Světélko se přiblížilo. Už mohli rozeznat důlní vozík s hořícím kahanem, za kterým se tlačilo několik temných postav s puškami. Jeden Němec vystřelil. Odpověděl mu bolestný výkřik a ohlušující dávka ze samopalu. Nezasáhla ho. V záblesku výstřelů si všiml temného výklenku ve stěně. Skočil do něj následován svým druhem. Nebyl to výklenek, ale odbočka chodby. Koleje tudy nevedli. Dali se do běhu a modlili se aby nepadli do nějaké díry. Když se za nimi ozval dusot mnoha párů nohou, ten zadní se otočil a hodil granát. Ve tmě však špatně odhadl směr a granát narazil do stěny. Neměl už čas zalehnout. Strašná síla výbuchu ho odhodila stranou jako pytel zkravených hadrů. Jeho druhovi vpředu zalehlo v uších. Nemohl proto slyšet temné zadunění, které se ozvalo po výbuchu. Ucítil jen, jak se zachvěla země a na hlavu se mu zřítíla padající dřevěná výstuž.

Když se probral, bylo ticho a tma. Syrové vlhko a chlad ze země. Špatně se dýchalo. Namáhavě se postavil, zatočila se mu přitom hlava. Chvilku šmátral po kapsách a potom rozškrtnul svoji poslední sirku. Nedaleko ležela mrtvola jeho druha, zasypaná kládami a kamením. Za ní se tyčil mohutný zával z obrovských kamenných bloků. Sirka dohořela a spálila mu prsty. Otočil se, nahmatal rukou stěnu a dal se na další klopýtavou cestu. Nedošel daleko. Chodba byla slepá.

Vyčerpaně se posadil na zem. Německo prohrálo válku, jeho kamarádi padli a on sám je zaživa pohřben v téhle prokleté podzemní noře. V pistoli mu zbyl poslední náboj. Nevěděl, že jeho jméno nezemře s ním. Jmenoval se Hans Hagen.

■ ■ ■

Dále vás čekají pověsti o muži, o Hance, Poslední cesta tří kamarádů, Pokračování pověsti o Hance, O Hagenově studánce, Pověst o Hance končí, V čase zimních bouří, Dlouhá cesta pod zemí, Štola, která měla ráda ticho, Sovy věští smrt a Stín nad Amerikou. Tím vlastně skončí série pověstí, které si po léta vypráví návštěvníci štol Ameriky.

KALEIDOSKOP

■ V československých jeskyních nemáme staré nástěnné malby. Jediná výjimka je v jeskyni Domica ve Slovenském krasu, kde se dochovala abstraktní kresba, pravděpodobně z mladší doby kamenné. V té době bylo v Domici velké jeskynní sídlo pravěkých pas-
tevců.

■ Moravský kras představuje největší a nejlépe vyvinuté krasové území Čech a Moravy. Zatím co Slovenský kras je nejrozsáhlejším krasovým územím Československa.

■ "Kokořínské pokličky" naleznete v Kokořínském údolí poblíž Mělníka. Až čtyři metry široké pokličky - desky z tvrdšího železitého pískovce, leží na vrcholcích sloupů, vzniklých z mekkého pískovce, oddělením od skalního masivu v důsledku působení eroze. Jsou názornou ukázkou působení eroze na různě vzdorující vrstvy pískovců.

■ V propasti Aven Armand ve Francii je největší ozdobou skupina úžasně vysokých a mimořádně tvarovaných stalagmitů, nazývaná Prales. Stalagmity zde dosahují výšky až 30 metrů.

■ V jižní Tanzánii ve Velké příkopové propadlině se nalézá zajímavá sopka Ol Doinyo Lengai, vysoká 2.856 m. Proslavila se v roce 1955 mohutným výbuchem, kdy ze svého nitra chrčila popel a lávu s velkým obsahem sody. Je to velmi neobvyklé chemické složení sopečného materiálu. Severní stranou přiléhá tato sopka k další zajímavosti - ke známému jezeru Natron, které je velmi mělké a jeho dno tvoří vrstvy vykrystalizované sody, pokryté ošklivě páchnoucím černým bahnem. Toto jezero je domovem tisíců exotických plameňáků, neboť na páchnoucích mělčinách uprostřed jezera jsou chráněni před dravci a mláďata se zde mohou zdržovat v bezpečí, než se naučí létat.

■ K velkým podzemním prostorům patří také Hlavní dóm v

Kateřinské jeskyni Moravského krasu. Je dlouhý 96 metrů, široký 30 až 44 metrů a výška činí 20 metrů. Obvod domu je přes 250 metrů.

■ První známý vysokohorský výstup v Severní Americe uskutečnil botanik Edwin James r. 1820 na Pikes Peak (4.301 m). Byl pověřen změřit výšku tohoto štítu.

■ V roce 1875 na dole sv. Vojtěch, na Březových Horách v Příbrami, bylo poprvé na světě dosaženo svislé hloubky 1.000 metrů. Tento důl zahájil svou činnost již roku 1779 a po 96-ti letech již dosáhl kilometrové hloubky.

■ Na naší planetě je v současnosti registrováno více než sto meteorických kráterů o průměru větším než jeden kilometr. K těm větším patří bezpochyby nedávno objevený obrovský kráter způsobený meteoritem, v provincii Chobej v KLR. Jeho stáří se odhaduje na 136 milionů let a jeho průměr dosahuje sedm kilometrů.

■ Král Filip Makedónský roku 350 př. n. l. vystoupil na 3.370 m vysokou sicilskou sopku Etna. Údajně jej k tomu vedla zvědavost, či je možné z vrcholu spatřit současně Egejské i Jadranské moře.

■ Na sopku Etna v roce 132 n. l. vystoupil rovněž římský císař Hadrián, neboť zde chtěl obdivovat východ slunce.

■ Vestník gor se nazývá horolezecký časopis, který v SSSR vydává moskevský klub Alpindustria, sídlící na adrese: Ismailovskaja pl. 1, 105037 Moskva, SSSR.

■ V turisticky nepřístupné Krásnohorské jaskyni pod Slickou planinou Slovenského krasu lze spatřit mimořádného světového velikána. Je jím téměř 33 m vysoký stalagmit, mající při úpatí přes 12 m šířku.

■ Mimo nápisu v Jasovské jaskyni, datovaného k r. 1451, nalézáme historické nápisy i v jiných jeskyních. Například v jeskyni Na Špičáku z r. 1545 a Sloupsko-šošůvských jeskyních z r. 1749.

■ Kounovské kamenné řady vzbuzují mimořádný zájem jak geologů, tak archeologů, ale i astronomů. Jedná se o sestavu asi 2.500 balvanů o různých velikostech ve 14 řadách ve směru od severu k jihu. Tuto pozoruhodnost lze spatřit na náhorní zalesněné plošině obce Kounov v okrese Rakovník. Závěrem snad zbývá dodat, že balvany jsou z křemence, který se vyskytuje 30 km daleko. Stáří se odhaduje na 2.700 let.

■ Třetí nejúplnějši sbírku drahokamů v Evropě a nejúplnějši v Československu má Národní muzeum v Praze. Největším vybroušeným kamenem ve sbírce je 66,9 x 59,4 mm velký zelenomodrý topas z Brazílie. Mezi nejčennější kusy sbírky patří tři jasně žluté diamanty. Největší má 42,9 karátů (8,58 gramů). Dále rubín z Barmy (27,1 karátu), který patří mezi největší broušené rubíny na světě. Světlemodrý akvamarín z Brazílie, dva velké smaragdy z Uralu a další unikáty, kterými jsou dva sytě zelené beryly pravděpodobně též z Brazílie.

■ Velký kaňon je 1.200 - 1.500 m hluboké údolí, které v délce 354 km vyřizla řeka Colorado v Coloradské plošině v USA. Tento neobyčejně hluboký zářez do plošiny je v horní úrovni 5 - 28 km široký. Prvními Evropany, kteří zavítali do Velkého kaňonu byli asi členové Coronadovy expedice r. 1540 a dva španělští misionáři, kteří tento mimořádný přírodní jev znovu objevili r. 1776. Josef Wesley Powell r. 1869 se svými druhy projel řeku Colorado na pramicích. Z cesty zanechal zeměpisné, geologické a národopisné zprávy z celé oblasti v písemné podobě.

INZERCE

STALAGMITU

V této rubrice můžete inzerovat prodej, koupi, nebo prováděné služby. Pro organizace a soukromé podnikatele otiskneme inzerci za poplatek. Inzerce sloužící osobní potřebě speleologů, horolezců a dalším našim čtenářům je bezplatná.

MEANDER

výroba pomůcek pro jeskyňáře
044 02 TURNIANSKÉ PODHRADIE

nabízí:

MYOTIS - spodní kombinéza (podoveral, materiál POP/BA) v barvě modré a červené za 480,- Kčs. Kombinéza zajišťuje stálý pocit sucha. Je i vhodná pro citlivou pokožku. Zajišťuje odvádění potu a jeho akumulaci v jedné vrstvě oděvu. Je zdvojená na kolenou i loktech a má dlouhé otvírání přes rozkrok až po záda. Prodloužené rukávy a nohavice umožňují použití při extrémních pohybech i popruhových sedačkách.

ADAM - spodní kombinéza (materiál BONEKAN/PAN) v barvě černé a světlehnědé za 750,- Kčs. K užití pro vysokohorské jeskyňáření při teplotách pod +4°C. Rovněž dlouhé otvírání přes rozkrok až po záda.

GABO - spodní kombinéza se stejnými vlastnostmi jako má "ADAM", ale navíc jsou lokte a kolena chráněné syntetickou tkaninou. Cena 840,- Kčs.

SPELEO - vrchní kombinéza za 665,- Kčs (materiál PAD s PU nánosem) v červené barvě pro běžnou speleologii. Má pravou vnitřní a levou vnější kapsu. Kapucu v límci a zavírá se Velcro zipem. Také konec rukávu lze stáhnout tímto zipem.

IZOFÓLIE - ochranná fólie. Metalizovaná fólie na prevenci proti podchlazení. 25,- Kčs.

Batohy pro jeskyňáře:

CLASSIC - klasický batoh z PVC 19 x 22 cm a výšce 70 cm. Objem 40 l. Za 165,- Kčs.

ROPE - batoh na lana z PVC o š 22 cm a výšce

74 cm za 195,- Kčs. Objem 50 l. Nastavitelné popruhy, držadlo na dně a boku, kovový závěs. **PERSONAL** - batoh na osobní věci z PVC. 14x25 cm, výška 50 cm, objem 23 l. Cena 200,- Kčs. **TRANSPORT** transportní batoh z PVC. 20x36 cm, výška 64 cm. 60 l. Cena 300,- Kčs.

Všem našim speleologům, kteří zavítají do Vídně, doporučujeme navštívit obchod firmy

HOLLENDER + KITTEL

kde naleznete vše potřebné pro činnost v jeskyních. A navíc se zde domluvíte také česky.

Naleznete zde:

■ VŠE PRO JESKYNĚ

Osvětlení - Šplhadla - Slaňovací pomůcky - Expanzivní nýty SPIT - Karabiny - Lana - Oblečení

■ SPELEOLOGICKÝ MATERIÁL

Francie (firma Petzl, TSA)
Švýcarsko (firma Jumar, Mammut)
Rakousko (firma Stuba, Edelweiss)
USA (firma Gibbs, Estwing)
NSR (firma Edelrid)

■ KNIHY O JESKYNÍCH + MAPY

Mezinárodní literatura - Věda - Katastrální knihy - Speleologická technika - Plakáty.

NA POŽÁDÁNÍ KATALOGY SPELEO
MATERIÁLU A KNIH ■ ZÁSILKY
DO CIZINY ■ DÁRKOVÉ BALÍČKY
■ TISKOVINY ■ DODÁ NEJBLIŽŠÍ
ZAHRAŇIČNÍ FIRMA :

HOLLENDER + KITTEL

A - 1030 Wien, Rasumofskygasse 34/17 Tel.: (0222) 73 29 094

Prodejní doba:

Pondělí až čtvrtek 9 - 18 hod. V Pátek 9 - 12 hod.

prodej,
nákup
a výroba
horolezeckých
a turistických
potřeb

ŠERPA KLUB

ŘÍPSKÁ ULICE Č. 18,
PRAHA 3-VINOHRADY
(STANICE METRA
NÁMĚSTÍ JIŘÍHO Z PODĚBRAD)
TEL. 02/8257971

horolezecká lana různých výrobců
velký výběr karabin a skob
sportovní oblečení, batohy různých typů
průvodce, mapy, časopisy
atd.

GENTIANA

horolezecké a turistické
potřeby
130 00 PRAHA 3, Řípská 18

STUDNA ?? SPRÁVNÉ MÍSTO URČÍ JEDINĚ ČÍŽEK

hledání proutkem, návrhy odvodnění
komplexní dodávky vrtů a studní
geologický a hydrogeologický průzkum

GEOSERVIS ČÍŽEK
* * *

ARTESIA KRAFT

Tel.: 02/ 884 149, 883 75 88

NAUTILUS

AGENTURA PRO POZNÁNÍ ZEMĚ

Slezská 48 - 120 00 Praha 2
Tel.: 02/ 25 52 96

zajistíme pro vás:

výškové práce za rozumné ceny
vyhledávání podzemních prostor a pramenů
vyklízení podzemních prostor
dokumentaci podzemních prostor
údržbu podzemních staveb
čištění studní a vodojemů
fotografické práce
preparace a konzervace nerostů
opracování nerostů

S NAUTILUSEM ZA POZNÁNÍM

nabízíme členství v soukromém klubu
zaměřeném na poznávání Země
(speleologie, geologie, mineralogie atd.)

NA JESKYŇÁŘSKÉ A GEOLOGICKÉ ZABAVY JEDINĚ

F O S I L I E

bluegrassová skupina
s vlastní aparaturou, collerem a výukou
country tanců
voletjte: 02/899 345
Miroslav Angr

B O T E L O

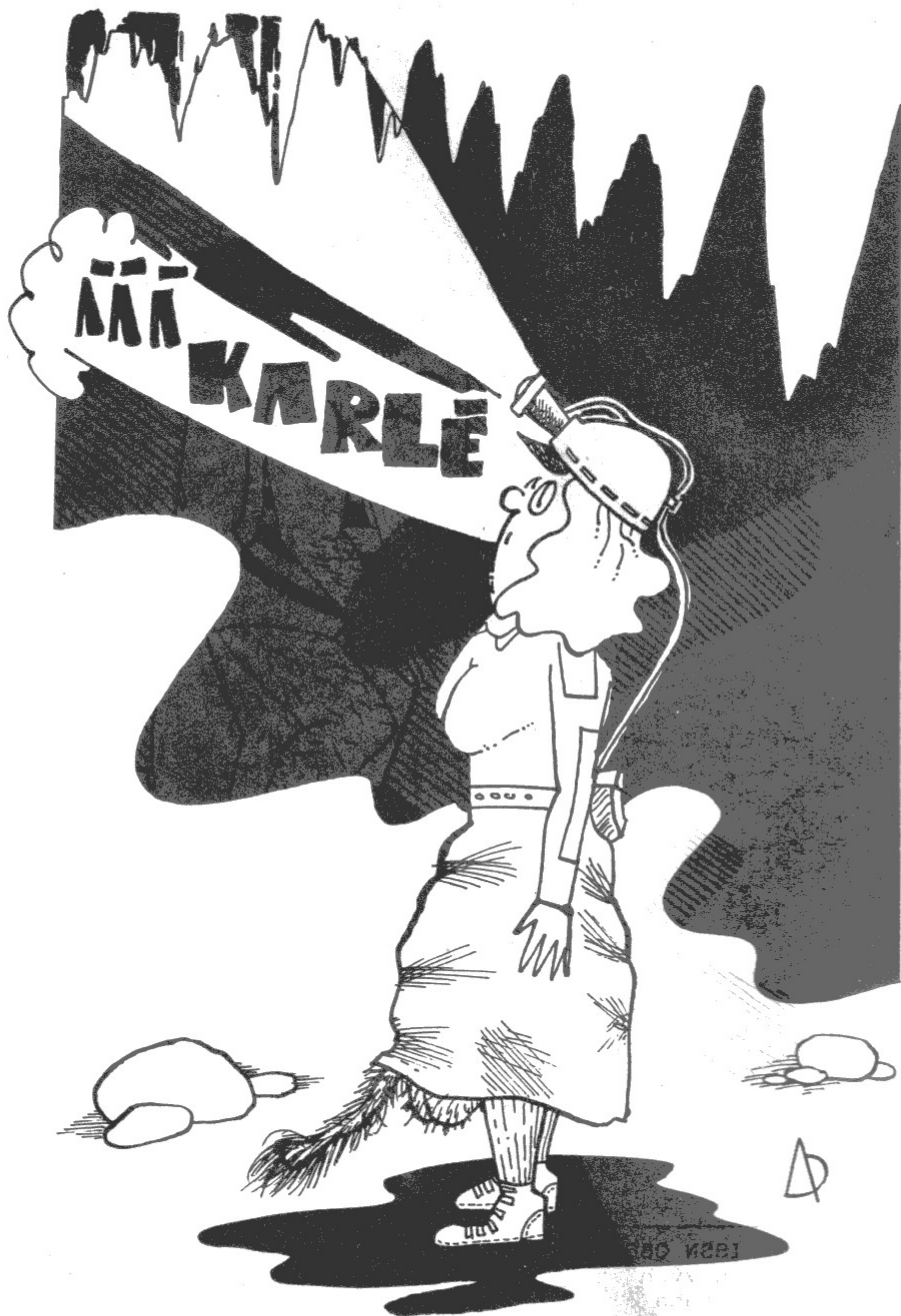
28. pluku 12, 101 00 Praha 10
výškové práce všeho druhu

FI - HU - TOUR

BOX 337, 111 21 Praha 1

Zájezdy za turistikou a sportem pro skupiny
osmi nebo šetnácti cestujících obytnými au-
tobusy po Vámi zvolené trase po Evropě včet-
ně stravy a pojištění. Orientační cena za
osobu na 10 dní je 6.500,- Kčs.

HUMOR PRO STALAGMIT

**JAKEJ VŮL TURDIL
ŽE V ZIMĚ JE V
JESKYNĚ
HORKO**

